

Falk Richter

IZREDNE RAZMERE

Mestno gledališče ljubljansko, Čopova 14, 1000 Ljubljana, Slovenija

Hišna centrala **+386 (0)1 4258 222**

Tajništvo **+386 (0)1 4257 148**, faks **+386 (0)1 2517 044**

Blagajna **+386 (0)1 2510 852**, odprto vsak delavnik od 12. do 18. ure in uro pred
predstavo, e-naslov **blagajna@mgl.si**

E-naslov **info@mgl.si**

Spletno mesto **www.mgl.si**

Barbara Hieng Samobor direktorica in umetniška vodja

Petra Bizjak direktoričina pomočnica – poslovna vodja

Janez Koleča direktoričin pomočnik za tehnične zadeve

Alenka Klabus Vesel dramaturginja in arhivarka

Eva Mahkovic dramaturginja in vodja mednarodnega oddelka

Petra Pogorevc dramaturginja in urednica Knjižnice MGL

Ira Ratej dramaturginja in vodja izobraževalnega programa

Maja Cerar, Martin Vrtačnik lektorja

Simona Belle vodja službe za odnose z javnostmi in trženja

tel. +386 (0)1 4255 000

Branka Lepšina koordinatorka in planerka programa

tel. +386 (0)1 2514 167

Katarina Koprivnikar vodja projektov

tel. +386 (0)1 4258 222

Petra Setničar koordinatorka obiska

tel. +386 (0)1 4258 222

Zdenka Kristan in Rok Špacapan blagajničarja in informatorja

tel. +386 (0)1 2510 852

Javni zavod Mestno gledališče ljubljansko, ustanoviteljica Mestna občina Ljubljana

Program gledališča financirata Ministrstvo za kulturo (iz proračuna Republike Slovenije) in MOL.

Svet Mestnega gledališča ljubljanskega

mag. Mojca Jan Zoran (predsednica), **Ira Ratej** (namestnica predsednice), **Špela Knol**, **mag. Kim Komljanec**, **Ksenija Sever**

Strokovni svet Mestnega gledališča ljubljanskega

Eva Mahkovic (predsednica), **Alen Jelen**, **Tone Peršak**, **izr. prof. dr. Katarina Podbevšek**, **Matej Puc**, **Nina Valič**

Ustanoviteljica

Mestna občina
Ljubljana

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

VSEBINA

7	Jan Krmelj	GOVORI PRIHODNOST
11	Muanis Sinanović	DISTOPIJA JE ZDAJ
17	Primož Krašovec	STRAHOVI SREDNJEGA RAZREDA
23	Blaž Koritnik	PROSTORI V MOŽGANIH IN MOŽGANI V PROSTORIH
27	Tilen Oblak	<i>IZREDNIM RAZMERAM NA POT</i>
32	Nagrada	
34	In memoriam	

Falk Richter

IZREDNE RAZMERE

Im Ausnahmezustand, 2007

Prva slovenska uprizoritev

Premiera 11. decembra 2021

Prevajalka **ANJA NAGLIČ**

Režiser in scenograf **JAN KRMELJ**

Dramaturginja **PETRA POGOREVC**

Kostumografka **ŠPELA EMA VEBLE**

Lektor **MARTIN VRTAČNIK**

Avtor glasbe **LUKA IPAVEC**

Oblikovalec svetlobe **BOŠTJAN KOS**

Oblikovalec zvoka **SAŠO DRAGAŠ**

Asistent dramaturginje **TILEN OBLAK** (študijsko)

V uprizoritvi smo uporabili besedilo *Govori prihodnost* Jana Krmelja.

Vodja predstave **Borut Jenko**

Šepetalka **Neva Mauser Lenarčič**

Tehnični vodja **Janez Koleča**

Vodja scenske izvedbe **Matej Sinjur**

Vodja tehnične ekipe **Branko Tica**

Tonska tehnika **Sašo Dragaš** in **Gašper Zidanič**

Osvetljevalca **Boštjan Kos** in **Bogdan Pirjevec**

Frizerka in maskerka **Anja Blagonja**

Garderoberki **Angelina Karimović** in **Urška Picelj**

Rekviziterka **Erika Ivanušič**

Sceno so izdelali pod vodstvom mojstra **Vlada Janca** in kostume pod vodstvom mojstric **Irene Tomažin** in **Branke Spruk** v delavnicah MGL.

Igrajo

Ženska **IVA KRAJNC BAGOLA**

Moški **BRANKO JORDAN**

Fant **GAŠPER LOVREC** k. g.

Iva Krajnc Bagola, Branko Jordan

Iva Krajnc Bagola

Jan Krmelj

GOVORI PRIHODNOST

Nekje obstaja žival, zavita v temo. Te živali ni mogoče videti: nima obraza, tudi telesa nima – nima svoje lastne podobe. To je neupodobljiva žival. Je organizem, čeprav ni živo bitje. Ta žival ve vse: ve, kaj ste pred dvema urama v sporočilu napisali partnerju ali partnerici, ve, kaj ste se spraševali, ve, kakšno pornografijo gledate, ve, česa si želite, ve, kam želite potovati, mnogo pred vami ve, kaj si želite kupiti. Ta žival nima obraza, nima glave, in vendar ima tisoče ušes, tisoče oči, tisoče dlani, ki zapisujejo vaše življenje v sled, ki se je ni mogoče dotakniti.

Ta žival tiho diha, diha neslišno, diha z brnenjem strojev, brnenjem osamljenih vezij, žival, ki spi v neonski svetlobi silicijeve doline. Ta žival vas pozna. V tej živali obstajate ločeni od svojega telesa. Ta žival si dela ozimnico iz podatkov o vašem življenju: o tem, kaj počnete, o tem, česar se ne odločite izpolniti, globoko v svoji digitalni jami ima spravljen vaš obraz, vse podobe vašega obraza, od prve fotografije, ki ste jo posneli skozi njene oči. Zapomnila si je vse, kar ste izrekli v pogovorih, kar ste zapisali v sporočilih, zapomnila si je vse podobe, ki ste jih zrl v ognišču zaslona.

Ta žival je bila priča konca sveta.

Konec se je začel tako: ko je padel še zadnji zid, ki je svet ločil od vesolja, zid ozona, se je najprej porušila ionosfera; skupaj z njo se je prekinila vsa digitalna komunikacija. Ko je pred petnajstimi leti izginila še zadnja kocka ledu na severnem polu, ko je še zadnji polarni medved utonil v topli mlaki, ki je bila nekoč večni led ..., ko je bilo izsekano še zadnje drevo pragozda, ko je bil sprivatiziran še zadnji vir pitne vode, je ta žival počivala in vse le nemo opazovala. Tiha, pridna žival. Dihala je z ventilatorji hladilnih naprav. In ko je puščava dosegla zadnji kilometer obale severne Evrope in je od vročinske kapi umrlo še zadnje človeško bitje, se je ta žival prebudila in se začela premikati. Oživila je in začela govoriti. Na svojih aluminijastih krilih, gnanih od energije sončnih celic, je poletela nad puščavsko zemljo in oceane, polne plastike; letela je nad prazno pokrajino, pokrajino, v kateri ni

bilo nobenega živega bitja, nobenega drevesa, nobene sledi življenja. In takrat, ko je letela nad nemo pokrajino, se je v očeh živali začela odvijati zgodovina: takrat so v njej oživele vse zgodbe, ki jih je v nekaj desetletjih posnela, vsi glasovi in podobe, zgodbe preteklih življenj, življenj ljudi. In skozi zvočnik v ustih živali je čez prazno pokrajino odmevalo mnoštvo človeških glasov, ki so spraševali: »Kako si? Si dobro? Si že bil v trgovini? Si že pospravil sobo? Kako je bilo v službi?« In govorili so: »Danes gremo na morje. Jutri pa res začnem. Te je strah? Ni me več strah. Prinesi mi vodo. Pojdimo v živalski vrt. Izgubila sem službo. Izbrisali so moje podatke. Ljubim te. Konec je.«

In žival je letela brez prestanka, odmevajoč človeški svet v brezbrižnih avditorijah praznega sveta.

Branko Jordan

Iva Krajnc Bagola

Muanis Sinanović

DISTOPIJA JE ZDAJ

Falk Richter, avtor obravnavane drame, po svoji poziciji v nemškem javnem prostoru ter po stališčih, izraženih v intervjujih, nazorsko ne odstopa pretirano od liberalne leve glavnega toka, ki za zdaj še vedno predstavlja najbolj izpostavljeno opozicijo prebujajočim se skrajnodesničarskim gibanjem sodobnega zahoda. Čeprav se zaveda ekonomskega ter zgodovinskega značaja politične in ideološke krize, se vendarle izreka v okviru ustaljenega kulturnega boja in njegovih splošnih binarnih opozicij: odprtost proti zaprtosti, kozmopolitstvo in multikulturalnost proti nacionalizmu, Evropska unija proti provincializmu. Je eden najbolj izpostavljenih nemških gledališnikov, saj v Nemčiji velja za provokatorja skrajne desnice in je pogosto deležen napadov, kakršnih so sorodni gledališki avtorji oziroma avtorice deležni tudi pri nas. Tega ne omenjamo zato, da bi njegovo pozicijo vrednotili, temveč da bi poudarili določeno disonanco med to podobo in dramo *Izredne razmere*.

Ta drama je že na ravni forme zastavljena razmeroma konservativno. Čeprav je velik del pomena artikuliranega na ravni zamolkov, gre vseeno za zamolk med besedami. Čeprav je govor zatikajoč, se vendar zatika znotraj neprekinjenega dialoga. Gre za dramo, ki je klasična v tem smislu, da vendarle v prvi vrsti stavi na besede. Po ritmu dialoga, v čisto formalnem smislu, nekoliko spominja na *Brado* Michaela McClura, ki je vodila v beatniške kontroverze šestdesetih; tudi po majhnem številu oseb in zamejenem dogajalnem prostoru. Vendarle pa je za razliko od tega besedila, ki se vpisuje v trenutek seksualne revolucije, drama *Izredne razmere* konservativna tudi na vsebinski in tematski ravni. V središču je dobra stara disfunkcionalna nuklearna družina. Ni sledu o hedonizmu, identitetnih politikah in mnogih temah, ki prevečajo sodobno gledališče. Še več, lahko bi rekli, da se v besedilu srečamo z nekoliko tradicionalnim pogledom na spolne vloge in vsaj implicitno kritiko razpada nuklearne družine, ki jo lahko interpretiramo na različne načine.

Ženski lik, žena in mama, je prikazana na način, ki nekoliko ustreza tistemu stereotipu, ki je v internetnih subkulturah dobil naziv »karen«: gre za bele ženske srednjih let, ki stalno postavljajo nemogoče zahteve in

ob neuresničtvi le-teh izbruhnejo. V širšem smislu bi jih lahko povezali s stereotipno psihoanalitično podobo »histeričarke«. Na spletu sta se ob tem fenomenu na nenavaden način združila subtilni šovinizem in antisrazizem, saj »karen« na posnetkih mobilnih telefonov pogosto želijo uresničiti rasni privilegij tako, da v ZDA brez razloga nad temnopolte moške kličejo policijo. Ta povezava ni brez pomena za obravnavano dramo, česar se bomo lotili kasneje. Na drugi strani se lahko na psihoanalitsko, predvsem lacanovsko misel navežemo tudi pri Moškem in Fantu. Slavoj Žižek se je v enem od esejev, zdaj že dodobra ostarelem in v nekem smislu morda zastarelem, lotil pisma, ki ga je neki tržaški psihoanalitik pisal Freudu. Njegov slovenski analiziranec se ni mogel držati dogovorov, ki mu jih je v neuspelem poskusu transferja naložil analitik. Denar, ki naj bi mu ga dal, denimo, je zapravljal za neko drugo reč. Freud je ob tem primeru obupal. Žižek je zapisal, da je šele lacanovska psihoanaliza in teorija psihotičnega diskurza omogočila analizo takšnih subjektov. Na Slovenskem naj bi bila namreč figura očeta tradicionalno oslajljena, zato se težje razvije nevrotični subjekt, ki izvira iz krivde očetovskega nadjaza, moralnega imperativa, ki ga ta naloži. Očetje naj bi bili – kot je to pozneje z nenavadnim obratom trdil tudi Janez Rugelj – zgube, ki jim ni uspelo prevzeti bremena skrbi za družino, zato je to morala storiti mati. Slovenci naj bi bili podvrženi materinskemu nadjazu, ki vzpostavi krhkejši simbolni red. Moški je nezmožen vzpostaviti kakršno koli avtoriteto, popolnoma je podvržen vodstvu Ženske, izpolnjevanju njenih zahtev in načinu življenja, v kakršnem sam ne vidi nobenega užitka. Iz Fantovih izjav razberemo, da je eden od številnih materinih partnerjev, in čeprav je do njega manj strog, ga Fant sovraži in bi se ga najraje znebil. Moški ni zmožen vzpostaviti nobene avtoritete, Ženska pa je avtoriteta samo deloma.

Vse skupaj dobi smisel z okoljem, v katerem živijo. Ujeti so v ograjeno mesto samo navideznih privilegirancev, ki jih izbirajo korporacije, na obrobju tega mesta pa željne množice čakajo na svojo priložnost. Vprašanje je, zakaj ženska potrebuje moža, da ji priskrbi takšno življenje. Med drugim gre za alegorijo neoliberalne gospodarske ureditve; in neoliberalizem teži, tako kot zgodnji kapitalizem, k temu, da bi bili na trgu delovne sile vsi. Pri tem pa želi med bližnjimi, tudi med zakonskimi partnerji, vzpostaviti konkurenco. Resnica kritike je v tem, da so vsi družinski odnosi zvedeni na vprašanje finančne transakcije in oskrbe z nadvse neudobnim ugodjem. Istočasno pa gre za kritiko stanja, v katerem ob korporativnih identitetnih politikah prihaja do rušenja spolnih vlog, glavni učinek pa je, da se te prenašajo preko človeške narave, se prikrijejo in ohranjajo s pomočjo novih razmerij moči. S tem ne pride do ukinitve patriarhata, temveč do splošne vojne med spoloma, ki zdaj dobiva nove, tehno kvazi matriarhalne poteze. To pa bi, kot pravimo, lahko interpretirali tudi drugače, povezali s konservativno kritiko razkroja nuklearne družine in moralne avtoritete.

Kdo so ljudje, ki čakajo za obzidjem? Dvoumnost znova odpira interpretativne možnosti, ki so lahko na bolj ali manj nepričakovan način komplementarne. Lahko gre za domače množice, za rezervno armado delovne sile, ki

sestradano čaka na svojo priložnost, ali pa za migrante. Kaj drugega sicer so migranti kot ravno razredna armada delovne sile, ki čaka za obzidjem. Ženski lik se jih boji, v njenih besedah zaznamo rasiziran odnos, ki pa bi bil lahko tudi odnos do revnih. V nekaterih krogih je rasizem do revnih pravzaprav še edini dovoljen. Toda ne gre za to, da bi ta lik izrekel kakšno neprimerno opazko. Ljudje zunaj so psihološko moteči, saj zastopajo vitalno željo. Videti je, da neodvisni od pokroviteljstva korporacije ohranjajo določeno moč in neodvisnost, ki so ju ljudje znotraj obzidja že izgubili. Zastrašujoča je njihova ne-utrujenost. In prav takšen psihološki odnos je bistven za zahodni rasizem. V pretiranih reakcijah, ki izražajo strah pred nekakšnimi zavojevalskimi vojskami, se kaže šibkost odvisnosti od ugodja, za katerega se množice bojijo, da jim bo odvzeto. Ugodje imenujejo »naš način življenja«. Istočasno pa je v teh reakcijah prisotna slaba vest, ki je kompenzirana z močjo odpora. Ne gre zgolj za kolonializacijo, temveč dejstvo, da je svetovna ekonomska ureditev utemeljena na izkoriščanju cenene delovne sile na globalnem jugu v korist prebivalcev zahoda. Kljub pridiganju o demokraciji in človekovih pravicah diktatorski režimi pomagajo brzdati delovno silo zahodnih korporacij na njihovih tleh. Besedilo se uspešno izogne pasti moraliziranja zaradi preteklosti – katerega problem ni, da v sebi ne bi nosilo resnice, ampak pogosto to, da se izogne razumevanju novih oblik imperializma – in z vidika osebne psihologije zgolj nakaže probleme v ozadju. Za razliko od številnih sodobnih primerov umetniških del izvede notranjo kritiko. V središče ne postavi pogleda Drugega, temveč prikaže, kako se »naš« (s pozicije pisca) pogled projicira na platno tega Drugega skozi notranje mehanizme »naše« duševnosti. Obstajajo kot sence, projicirane z druge strani, v igri osvetlitve.

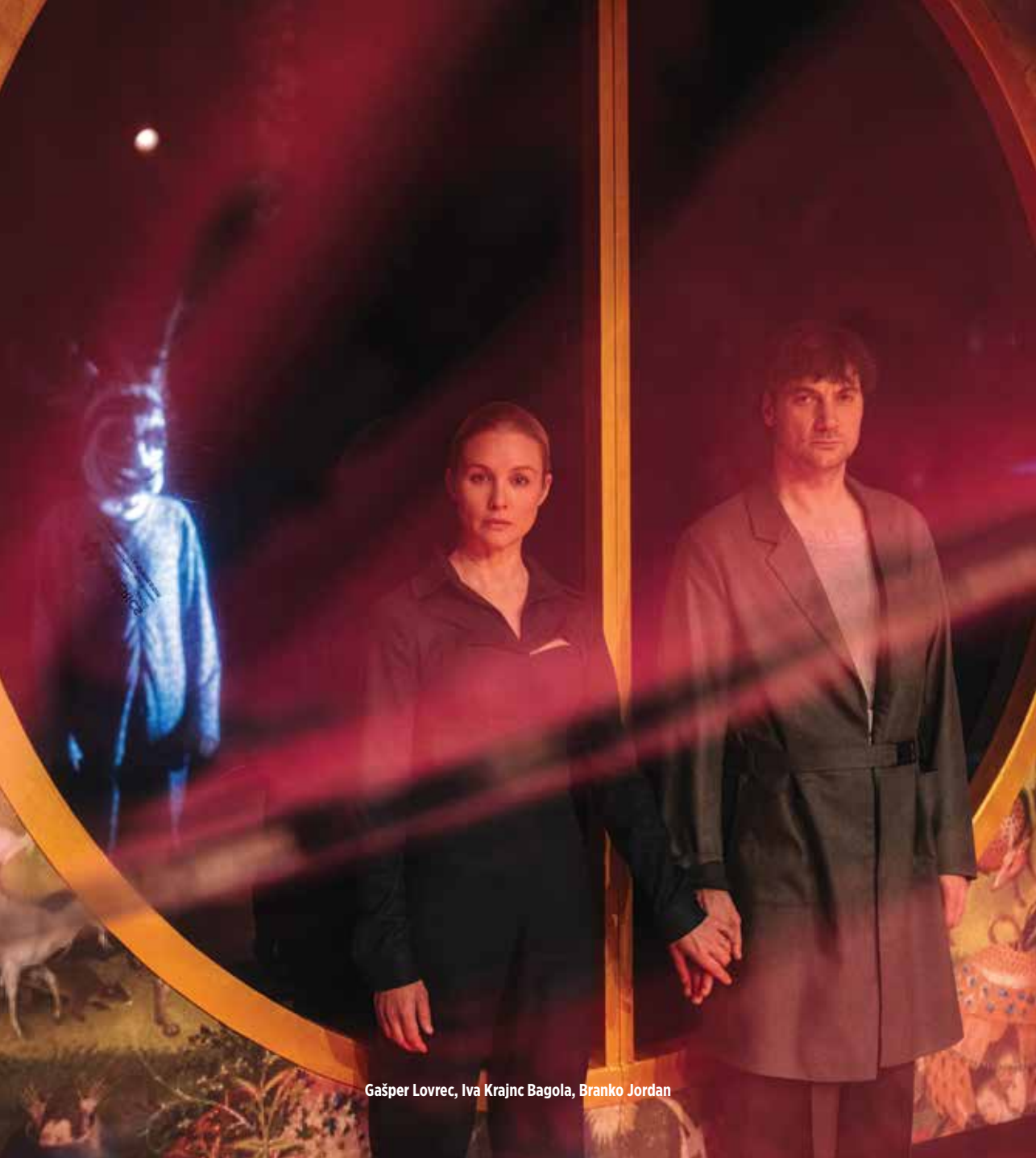
Govorica drame, slog dialogov, ne predstavlja inovacije. Kratek, odsekan mimogovor je nekaj, kar je v sodobnem gledališču zelo prisotno. Vseeno se ga lahko dotaknem, skupaj s sorodnimi pristopi. Zdi se, da je ta pisava na neki način prepoznala in kasneje tudi napovedala razvoj šuma v sodobni komunikaciji, ki je do svojega najočitnejšega izraza prišel na družbenih omrežjih. Začnemo lahko že pri prislovičnih kulturnih vojnah na družbenih omrežjih, tekmah do dna, ki jih kot vedno bolj neogiben del svojega poklica privzemajo tudi voditelji držav. Je tako, da platforme zgolj omogočajo izražanje najnižjih strasti ali pa je v njih samih in govorici, ki jo regulirajo, zamejujejo in vzpostavljajo, nekaj takega, iz česar te stvari vznikajo? Morda na vprašanje lažje odgovorimo, če se prestavimo k individualnim kanalom za spletno klepetanje. Ljudje, ki se tam zapletejo v osebne pogovore, slej ko prej naletijo na omejitve, pogosto tudi na to, da iz šumov forme vzniknejo spori, ki se sicer ne bi pojavili. Podobno kot pri utopičnem obravnavanju umetne inteligence se tudi v spletnih klepetih dogaja, da spregledamo nekatere bistvene lastnosti človeške narave, predvsem utelešenost uma. Tako inteligenca kot govorica nista zaprta sistema, ki bi počivala v glavi posameznikov, temveč sta mreži, ki se razpenjata med ljudi in predmete. Moderna miselnost je utemeljena na suvereni moči individuma: že Descartes v *Meditacijah* ugotavlja, da je edini obstoj, o katerem je lahko subjekt popolnoma prepričan, obstoj samega sebe. Fenomenologija in novejša kognitivna znanost sta pokazali,

da je resničnost daleč od tega: človek in njegov jezik sta odvisna od interakcije med subjektom in številnimi elementi okolja, njegova zavest in govorica se tvorita v medigri in sovplivanju. Žal vsesplošna digitalizacija še vedno počiva na zastareli paradigmi modernosti in s tem tvega, da nas v zadnji fazi oropa tudi jezika. Tesnoba izhaja iz abstraktnosti življenja, tudi ekonomija, ta temeljni sklop dejavnosti, ki omogoča reprodukcijo življenja, je s financializacijo dosegla stopnje v prejšnjih dobah neslutene odtujitve. To tesnobo, ki je v jeziku dvosmerna, izhaja tako iz novih pogojev tvorjenja jezika kot iz abstraktnosti splošne življenjske prakse, kakršno srečamo v *Izrednih razmerah*, dobro odseva.

Predvsem pa je branje omenjenega naslova produktivno, če ga razumemo v ironičnem ključu. Izredne razmere niso več nič izrednega, temveč so stalnica. Podnebna in migrantska kriza, varnostna kriza, ki izhaja iz strahu pred terorizmom, kriza zaupanja v finančne institucije in navsezadnje epska covidna kriza, ki povzema vso tesnobo zadnjih desetletij, predstavljajo novo normalnost svetovne ureditve. Zdi se, da je mogoče le še v izrednih razmerah upravljati svet, ki je postal prevelik, neobvladljiv, disfunkcionalen in vedno bolj na robu kolapsa. S tem pa je v veliki nevarnosti tudi ideja sanj, ki niso zgolj ameriške, temveč obvladujejo ves t. i. razviti svet in se širijo na globalni jug, ki je vsaj deloma v gospodarskem vzponu in se vedno bolj bliža. Distopija je zdaj.

Branko Jordan

Gašper Lovrec, Iva Krajnc Bagola, Branko Jordan

Primož Krašovec

STRAHOVI SREDNJEGA RAZREDA

Na prvi pogled se zdi, da sta strahova srednjega razreda le dva in relativno enostavna: iz gest srednjega razreda (nošnja rut, ko še ni ali ni več sezona šalov) lahko razberemo, da se boji prehlada, iz besed srednjega razreda pa, da se boji vzpona skrajne desnice. A dejansko so strahovi srednjega razreda številnejši in večplastni, a hkrati tudi ne naključni ali kaotični. Skupna poteza vseh njihovih pojavnih oblik je strah pred odvečnostjo, *abandonment issues*.

Zgodovinsko se evropski srednji razred pojavi v srednjeveških svobodnih mestih in ima socialni značaj »ne – niti«, ki je zanj značilen še danes: ne osebno odvisni podložniki niti aristokrati (danes ne proletarci niti kapitalisti). Srednjeveško meščanstvo ni osebno odvisno, a tudi nikomur ne vlada, temveč se ukvarja s svobodnimi poklici, trgovino, intelektualnimi in kulturnimi dejavnostmi.

Meščanstvo sicer ne sproži kapitalizma, a ga sprva navdušeno sprejme. Posedovanje denarja mu omogoča podjetniške dejavnosti, *love affair* med meščanstvom in kapitalizmom pa traja, dokler se meščanstvo lahko slepi, da je kapitalizem na neki način utelešenje meščanskih vrednot (premišljenost, skrbnost, racionalnost, zmožnost dolgoročnega načrtovanja). A kapitalizem se razvija avtonomno in ga ne vodijo meščanske vrline: je amoralen, divji, iracionalen (vsaj s stališča meščanske racionalnosti), ekscesen in nepredvidljiv. Kmalu razvije poseben, kapitalistični razred, ki se ne rekrutira več iz meščanstva in ki z meščansko kulturo, omiko in moralo nima nič več skupnega, s čimer klasično meščanstvo začenja postajati odvečno. V tej situaciji meščanstvo odkrije socialno pravičnost in resentment do sistema, ki ga je zavrnil, investira v družbeno kritiko.

Obenem tudi meščanske revolucije kot zgodovinski procesi, ki (z uničenjem aristokratskih privilegijev in osebne oblasti) omogočijo kapitalizem, po eni strani univerzalizirajo meščansko stanje (ne le meščanska kasta, temveč vsi državljani postanejo svobodni in enaki), a s tem po drugi strani relativizirajo status klasičnega meščanstva, ki ni več avtomatično izjemno. Meščanstvo se na to odzove z vzpostavljanjem in intenziviranjem kulturne distinkcije

med kulturo proper na eni ter površno, komercialno, množično kulturo na drugi strani. Strah pred odvečnostjo ob splošitvi formalnega statusa meščanstva novi srednji razred investira v kulturno kritiko.

Zgodovina srednjega razreda (ex meščanstva) je tako zgodovina naraščajoče odvečnosti: meščanska morala, omika in kultura so v razvitem kapitalizmu sicer spomeniško zaščitene, a kontingentne; zavedanje njihove minljivosti sproža strah pred njihovo izgubo in občutek nenehne ogroženosti. Začasna rešitev problema odvečnosti srednjega razreda je niša, ki je za kapitalistični sistem na določeni stopnji njegovega razvoja dejansko funkcionalna. Ta niša se v marksistični teoriji imenuje kulturna hegemonija ali ideološki aparati države, a mislim, da je natančnejši opis funkcije srednjega razreda v 20. stoletju ta, da deluje kot *blue pill* razred. To pomeni, da (v vlogi družbenokritičnih intelektualcev in ozaveščenih kulturnikov) politični *power play* prevaja v moralne in etične dileme, ekonomski *power play* v socialna vprašanja in *power play* vsakdanjega življenja v jezik psihoterapije. To pa obenem ne pomeni, da sta kritičnost in angažiranost srednjega razreda lažni, ponarejeni in hinavski ali da gre za prodanost in služnost »elitam«; družbena in kulturna kritika, ki jo izvaja srednji razred, je iskrena in motivirana z dejanskimi eksistencialnimi stiskami (občutek odvečnosti in ogroženosti), a je ideološko funkcionalna ravno v svoji iskrenosti. Lažnost ideologije srednjega razreda ne deluje na ravni subjektivnih drž in intenc. Lažna je v tem, da zgreši predmet svoje kritike: ne analizira realnosti družbenih razmerij, temveč jih primerja z imaginarnimi moralnimi in socialnimi ideali, tj. na mestu, kjer deluje realni in amoralni *power play*, srednji razred vidi kršitev morale.

A tudi takšno, ideološko funkcionalno nišo je lahko srednji razred zasedal le, dokler je kapitalizem dejansko deloval integrativno (in je bil *blue pill* moralizem sploh lahko del procesov socialne integracije) in je proletarske množice povezoval s kapitalom v sistemu množične produkcije in potrošnje. V 21. stoletju se kapitalizem kot sistem posredovanja med razredi in povezovanja množic s kapitalom zasiči in izčrpa, hkrati pa tako tehnološki razvoj (avtomatizacija) kot razvoj financ omogočita delovanje kapitalizma brez množične človeške udeležbe.

Kapitalizem 21. stoletja deluje socialno dezintegrativno. Množično udeležbo v kapitalistični produkciji in potrošnji zamenjata množična odvečnost in prekarnost (začasni in omejeni priklopi na denarne tokove kapitala), kar pomeni tudi, da ne potrebuje več dejavnosti, ki bi omogočale in olajševale množično udeležbo v njem. A kapitalistične dezintegracije ni več mogoče opisati na način moralnega vrednotenja, saj ne poteka tam, kjer jo srednji razred pričakuje. Ne zgodi se na razredni liniji (saj je razredno razmerje ravno tisto, kar – na integrativni stopnji kapitalističnega razvoja – kapitalistično družbo drži skupaj, in obenem forma njene integracije), nasprotno, kapitalistična dezintegracija pomeni ravno krhanje in odmiranje razrednega razmerja. Če je bilo v situaciji razrednega boja (ki je bil sicer dejansko amoralni *power play*) še mogoče imaginarno pripisovati moralno čistost in večvrednost ponižani in razžaljeni strani v njem, se v 21. stoletju s kapitalom povezujejo nasilni geto alieni, avtistični programerji, ilegalni migranti in shizo zoomerji, vse prej kot idealni subjekti moralnih investicij.

Iva Krajnc Bagola

Panična reakcija srednjega razreda na situacijo kapitalistične dezintegracije je umik vseh zunanjih moralnih investicij, njihova preusmeritev navznoter (skrb za socialno pravičnost se umakne skrbi za samoohranitev, ki pa ima še vedno moralno obliko – srednji razred je zadnja enklava zaupanja v znanost, razum, moralo, socialo in človečnost) in hiperinflacija družbene kritike (te so deležni tudi nihilistični mladi, ki se preveč ukvarjajo s kapitalom in tehnologijo in so premalo ozaveščeni, nasilni devianti, ki protestirajo na nekonstruktiven način in se s kapitalom povezujejo na način kriminala, novi družbeni izobčenci in odpadniki, kot so *incels*, itn.). Dezintegracija prav tako ne poteka na liniji levica–desnica; tudi to je delitev, ki je bila funkcionalna, ko je politična razsežnost kapitalističnega sistema še delovala integrativno. Tako kot proletariat in kapitalisti sta tudi levica in desnica realno *codependent* in imajo minimalne razlike med njima smisel le v obliki medsebojno tekmujočih programov regulacije kapitalističnega sistema. Ko kapital pobegne možnostim političnega obvladovanja in nadzora, se tudi politični rituali spremenijo v simulacijo nekdanjih razlik.

Podobno ima moraliziranje danes obliko izpričevanja pripadnosti srednjemu razredu brez pretenzij po doseganju kakršnih koli realnih, srednjerazrednemu plemenu zunanjih učinkov moralnega ozaveščanja (»*svi mi koji* smo do zadnjega verjeli v resnico in pravico ...«). Ko se ni mogoče več niti pretvarjati, da lahko sklicevanje na moralo kar koli spremeni, tudi srednji razred doživi nenaden *dark enlightenment*. *Out there* so le neskončne mikrovojne in razmerja moči onkraj dobrega in zlega. Tam, kjer so bila prej socialna vprašanja, so zdaj igre konkurence; kjer je bil socialni dialog, so zdaj strategije; kjer so bile socialne vezi, je zdaj nasilje. Srednjerazredna kultura poveljuje le še samo sebe – vse okrog nje je vir tesnobe in gnusa.

Srednji razred ne more več vzeti modre, a niti ni zmožen pogoltniti rdeče tablete in se vključiti v amoralni svet zunaj sebe, zato se zapre vase, v kulturo dramatiziranja lastnih eksistencialnih stisk in v življenje, ki se poskuša izvzeti iz sveta; ko ne more več posredovati moralno, srednji razred odkrije strategijo exita. Past atomizacije tudi v tem primeru deluje na način, kot ga opiše Nick Land:¹ vsak poskus reševanja socialnosti v situaciji kapitalistične dezintegracije le še zategne zanko in pospeši socialni razpad, saj vsak poskus, da bi se uprli naraščajoči atomizaciji, pomeni, da se moramo najprej ločiti od tega procesa, se izvzeti iz njega (da bi lahko ustanovili dejansko, povezano skupnost), kar je ravno logika, po kateri atomizacija deluje. Tako tudi sam srednji razred razpada: najprej na relativno povezano enklavo, ki poudarja lastno moralnost in skrb za socialno v vse bolj nasilnem in amoralnem svetu, nato na več ločenih skupin in kulturnih projektov, na koncu pa na izolirane družinske enote; eno od teh spoznamo v *Izrednem stanju*. Hkrati z naraščajočo atomizacijo postajajo strahovi srednjega razreda vse bolj intenzivni: nekdanja moralna ogorčenost se umakne ksenofobni paranoji, saj so mikrorezervati srednjerazrednega življenja z vseh strani obkoljeni z mutantskimi kapitalističnimi tujki.

¹ Nick Land: The atomization trap. *Jacobite* (6. 6. 2017). Dostopno prek: <https://jacobitemag.com/2017/06/06/atomization/>.

Branko Jordan

Gašper Lovrec

Blaž Koritnik

PROSTORI V MOŽGANIH IN MOŽGANI V PROSTORIH

Čas romantike, prva polovica 19. stoletja. Človek vstopi v veliko prazno podeželsko hišo. Jesenski večer. Zunaj megla. Vhodna vrata zaškipajo. Veja udarja ob okno v zgornjem nadstropju. Ptič odleti s podstrehe. Človeku se zdi, da se za vhodnimi vrati skriva duh. Za udarjanje v zgornjem nadstropju je najbrž kriv morilec, ki skuša vdreti v hišo. Na podstrehi verjetno živijo krvوسي netopirji.

Sodobnost, leto 2020. Zaradi epidemije delate od doma in tudi druženja so prepovedana. Ne morete zapustiti stanovanja in dogajanje spremljate predvsem po družbenih omrežjih. Število okuženih eksponentno narašča, znanstveniki pospešeno razvijajo cepivo, oblasti zapovedujejo upoštevanje zaščitnih ukrepov. Prepričani ste, da virus v resnici sploh ne obstaja, da je cepljenje velika zarota proti človeštvu in da oblasti poznajo učinkovite rešitve, a jih skrivajo pred ljudstvom.

Obe situaciji imata nekaj skupnega. Interpretacija realnosti se dogaja v možganih. Lahko je zelo blizu resničnosti, lahko pa v možganih nastane popolnoma popačena slika okolja. Možgani so veliki stroj za interpretacijo. Vsaka informacija, ki pripotuje iz zunanosti, se v možganih oplemeniti z vrednostno sodbo, dobi čustveni pridih, naveže se na notranji svet izkušenj in znanja. Možgani preko čutil ves čas srkajo informacije iz okolja in na podlagi tega gradijo in spreminjajo notranji svet – ki ni le kopija zunanjega sveta, resničnosti, ampak njegova interpretacija. Zato se resnica v naši glavi razlikuje od resnice v glavi nasprotnika, soseda, prijatelja, partnerja. Kdo sodi, katera resnica je prava?

Možgani so narejeni predvsem za interpretacijo informacij iz neposrednega okolja. Ocenjujejo, da skozi pet čutil v človeške možgane vstopa približno 11 milijonov bitov informacij na sekundo, od tega 10 milijonov preko vidnega sistema, 1 milijon preko čutil v koži, 100.000 preko slušnega, 100.000 preko vohalnega in 1.000 preko okušalnega sistema. Vse to bogastvo informacij se v možganih komprimira vse do stopnje 50 bitov na sekundo, kar je približna zmogljivost zavestnega procesiranja informacij. Fizioloških mehanizmov, kako to v možganih poteka, ne poznamo

dobro. Sposobnost možganov za obdelovanje in interpretiranje informacij iz neposrednega okolja se je v evoluciji razvila zato, da se človek lahko dobro znajde v prostoru, prepozna škodljive in koristne, prijetne in neprijetne, zanimive in dolgočasne elemente ter tako živi svoje življenje v sozvočju z okoljem.

Sodobni človek pa si je okolje umetno razširil – spremljamo lahko posnetke poletov v vesolje, poročila o nemirih na drugem kontinentu, dosežke športnikov na olimpijskih igrah. To so informacije iz oddaljenega okolja, ki jih v prazgodovini človek s svojimi čutili sploh ni mogel zaznati. Struktura takšnih informacij se precej razlikuje od tistih, ki so jih čutila navajena sprejemati iz neposredne okolice. »Oddaljene« informacije so večinoma precej reducirane, recimo na majhno dvodimenzionalno sliko z nekaj zvoka, kar se precej razlikuje od bogatega in usklajenega dotoka informacij preko vseh čutil, ki jih možgani ves čas prejemajo iz neposredne okolice. Kadar so kapacitete senzoričnih kanalov zaradi manjšega dotoka informacij le delno zapolnjene in v možgane vstopa omejena količina informacij, bodo procese obdelave in komprimiranja vhodnih informacij v možganih do neke mere nadomestili oziroma dopolnili notranji kreativni procesi. Konec koncev je to način delovanja in namen umetnosti, še posebej gledališča. Z ustvarjanjem izmišljenih situacij in okolij spodbuja kreativnost možganov in jim dovoljuje, da ustvarjajo svoje notranje svetove, ki so interpretacija, ne pa neposredna preslikava dogajanja na odru.

Ekstremen primer omejevanja dotoka informacij v možgane je senzorična deprivacija, zmanjšanje ali popolna prekinitev prejemanja informacij preko enega ali več čutil. To se lahko doseže z enostavnimi prijemi, kot so preveza za oči in slušalke, uporabljajo pa se tudi bolj sofisticirani sistemi (npr. deprivacijske komore). Eksperimenti kažejo, da je kratkotrajna senzorična deprivacija lahko blagodejna, terapevtska, deluje sproščujoče in omogoča meditativna doživljanja. Pri daljši deprivaciji so učinki predvsem negativni, opisujejo nastanek anksioznosti, depresivnosti, halucinacij in blodenj. Učinki so lahko tako izraziti, da je to celo ena od oblik »belega« mučenja, metod zasliševanja in mučenja zapornikov, ki ne puščajo fizičnih sledov.

Kaj se dogaja v možganih, ko ostanejo brez informacij, ki vstopajo preko čutil? Njihovo delovanje se spremeni, preklopijo se v stanje, v katerem odsotnost zunanjih dražljajev nadomesti nekakšna notranja nekontrolirana možganska aktivnost oziroma povečana vzdraženost tistih predelov možganske skorje, ki ostanejo brez dotoka zunanjih dražljajev. Že po nekaj dneh deprivacije se začnejo pojavljati vidne in slušne halucinacije. Dolgoročno pride v možganih do medmodalne plastičnosti. Področja možganov, ki ne prejemajo dražljajev, postanejo odzivna na dražljaje drugih modalnosti. Tako na primer področja vidne skorje pri slepih postanejo odzivna na tipne ali slušne dražljaje.

Zdi se, kot da v možganih ne morejo obstajati prazni prostori. Če jih ne polnijo zunanji dražljaji, se nekako napolnijo sami od sebe, z notranjim miselnim in čustvenim svetom.

Meja med zunaj in znotraj pa je lahko zabrisana. Zavedanje, kdaj so informacije v možgane pripotovale iz okolja, kdaj pa so plod notranjega doživljanja, je včasih zmotno. Človekova interpretacija zunanjega sveta se lahko zmeša z

njegovim prepričanjem, da ne gre za subjektivno interpretacijo, temveč za realnost. V skrajnem primeru blodnje in halucinacije postanejo resničnost, takšno motnjo pa imenujemo duševna bolezen.

V drami *Izredne razmere* nas avtor Falk Richter popelje v svet, ki ga pravzaprav vsi zelo dobro poznamo. V naše notranje dvorišče, v katerem naj bi bilo vse lepo in urejeno, za visoko ograjo pa na zunanji strani prežijo okoljske katastrofe, finančni propadi, epidemije. Informacije, ki preko te visoke ograje pridejo do notranjega prostora in vstopajo v možgane, so zelo omejene in predelane ter ne kažejo pravega dogajanja na zunanji strani. Možgani so tako ob pomanjkljivih in popačenih informacijah, ki prihajajo izza ograje, v nekakšnem stanju negotovosti in zmede, procesi interpretacije pa potekajo v nepredvidljivih smereh.

Delo, nastalo leta 2007, je še kako aktualno v današnjih razmerah. Sodobna družba ljudi vedno bolj zapira za visoke ograje, odprtost in globalnost sta le navidezna pojma. Tehnologija nam namreč zmore pripeljati zunanji svet na naše dvorišče, hkrati pa zna tudi poskrbeti, da so informacije o svetu, ki nas dosežejo, predelane in pripravljene tako, da je slika zunanjega sveta v naših možganih popačena. Takšne informacije v možganih interpretira vsak po svoje. Nekateri jim dodajo veliko mero anksioznosti, drugi informacije preobrnejo z zanikanjem, tretji jih sprejemajo z negotovostjo, pri četrth je proces interpretacije nesorazmerno intenziven. Kaj od tega je normalno, kaj pravilno, kaj pretirano in kaj čez mejo duševne bolezni, je težko ugotoviti. Razvoj človeške družbe in evolucija možganov sta vzporedna procesa, ki pa se dogajata z različnima hitrostma. Prav trenutne družbene razmere so velik nevroznanstveni eksperiment, ki bo pokazal, ali je razvoj človeške družbe prehitel evolucijo možganov ali pa se možgani še naprej razvijajo in uspešno prilagajajo na nove razmere. Ali bodo možgani našli učinkovite rešitve ter preprečili uničenje okolja, ustavili epidemije, odpravili revščino in lakoto? Ali pa so žal njihove sposobnosti premajhne, da bi bili kos tem velikim izzivom? Zdi se, da bodo rezultati tega velikega nevroznanstvenega eksperimenta kmalu znani.

»In to tukaj, a je to življenje?« se sprašuje Moški v drami *Izredne razmere*. Mogoče si moramo tudi sami večkrat zastaviti to vprašanje. Odgovor nas čaka za ograjo. Ampak ne iščimo ga s pomočjo nadzornih kamer, televizijskih zaslonov in pametnih telefonov. Pojdimo sami pogledat, kaj je tam zunaj, s svojimi očmi in lastnimi možgani.

Gašper Lovrec, Branko Jordan, Iva Krajnc Bagola

Tilen Oblak

IZREDNIM RAZMERAM NA POT

ŽENSKA: Je vse v redu s

MOŠKI: Z mano? Kaj? Ja

ŽENSKA: Prepričan?

MOŠKI: Kaj?

ŽENSKA: Si prepričan?

MOŠKI: Ja.

To je del dialoga, s katerim nas nemški dramatik Falk Richter in medias res povabi v *Izredne razmere*. Besedilo v žanru psihološkega trilerja vzpostavi dve liniji: na eni strani je kaotični svet tam zunaj, na drugi pa je intimna zgodba/razpoka, ki se izriše med zakoncema srednjih let z otrokom. Četudi sta obe liniji na prvi pogled precej ločeni – tudi dobesečno, tj. z ograjo, s katero je naselje, v katerem stanujejo liki, ograjeno oziroma izolirano –, pa Richter dejanske izredne razmere vzame kot alarmantni moment, ki kot ključna izhodiščna točka združuje svet zunaj in zgodbo likov.

Najprej se srečamo z zakoncema. Iz neprekinjenega dialoga, nebesednih momentov in njunih prav tako ključnih *switch*ev v obliki kratkih premorov bomo izvedeli vse o njunem odnosu. Vseeno pa ostajata definirana le s spolom, tj. kot Moški in Ženska, pri čemer lahko v kontrastu z nedoločljivim svetom prihodnosti popolnega nadzora, ki ga nastavi Richter, govorimo o vrnitvi k primarnemu, h golemu odnosu. Ko Moški in Ženska že drvita proti katastrofi, se nam zastavlja vprašanje, koliko človečnosti je tu sploh še ostalo.

Zdi se, da so se družinske izredne razmere začele zaradi Moškega. Tako kot Adam, ki je zaradi uživanja prepovedanega sadeža Evo spravil iz raja, lahko Moški zaradi svoje apatičnosti pri delu spravi svojo Žensko iz raja varovanega naselja v popolno apokaliptičnost in norijo zunanjega sveta, v katerem se ljudje dajo vreč iz zraka in plezajo po kanalizaciji, da bi prišli v ta strogo varovani kraj, v naselje nedoločljive prihodnosti, v katerem se vse zdi mogoče – tudi upravljanje z naravo in vremenskimi razmerami.

MOŠKI: ... morja sicer še nimamo, ampak kmalu nam ga bojo postavili sem, samo vprašanje denarja je in ... tega, če bojo dobili dovoljenje, da ga preselijo ...

Človek tu ni nič drugega kot izmerljiv objekt. Dober rezultat odloča o njegovem bivanju v naselju. Vseeno pa se o kakršnem koli delu v bistvu samo govori (*ŽENSKA: ... midva delava ... veliko tudi delava*). Nikoli ne izvemo, kaj pravzaprav delata in ali v delu dejansko uživata, ker se tudi užitek (kot vsa primarna čustva) da izmeriti z golimi merskimi enotami. Problem se pojavi, ko Moški postane neulovljiv in neizmerljiv. Z njim se dogaja nekaj, česar »strici iz ozadja« niso sposobni izmeriti s številkami. Vseeno pa Ženski (ki se z njegovim problemom ukvarja zaradi posledično svojega problema) o njegovem upadu govorijo številke – in to v vseh kontekstih, pa naj gre za število sklicanih poslovnih sestankov ali pa za število povedanih vicev v službenem kolektivu. Osebnosti stvari med njima ne obstajajo same zase, ker je zasebno enako javnemu življenju.

ŽENSKA: ... manj sestankov imaš.

MOŠKI: To sploh ni res

ŽENSKA: Za 3,45 odstotka manj kot prejšnji mesec [...]. Za 4,13 odstotka manj kot v mesecu pred tem, nazaduješ ...

Ženska neprestano čuti urgentnost, da bi rešila problem, in to je ključnega pomena v Richterjevem besedilu. Nenehno se zaveda dejstva, da je zlahka zamenljiva. Izvemo na primer tudi, da so moški lahko premeščeni in nadomeščeni v dvainsedemdesetih urah, s čimer se je (kot se zdi) Ženska že popolnoma sprijaznila. Vseeno pa se ob spremljanju njenega preizkušanja vseh možnih načinov, da bi od Moškega dobila popolno pozornost, izrisujejo okruški njene ljubezni, ki vseeno še obstaja. Predvsem v pretresljivem antikristovskem momentu pred prihodom Fanta, ko Moškemu v agoniji pove, da bosta po tej poti šla skupaj, ne glede na morebitno kulminacijo, ki jima bo sledila.

»Rekel si, da si mi hotel pomagat. Kje si?!«

Tako v isti agoniji zakriči Charlotte Gainsbourg v enem zadnjih poglavij filma Larsa von Trierja *Antikrist* iz leta 2009, v katerem je zaigral tudi Willem Dafoe. Šoker v klasični von Trierjevi domeni je sprožil vrsto burnih odzivov in popolnoma razdelil občinstvo. Tudi tu se namreč srečamo z neimenovanima likoma (Ona in On). Kljub konkretnemu izhodišču, tj. smrti otroka, pa v filmu prevladuje sanjska atmosfera, pri kateri v značilni von Trierjevi poetiki ni skoraj ničesar zares oprijemljivega. Zaradi osredotočenosti zgodbe na gole reakcije in trk dveh različnih nagonov na situacijo (ki mejijo na živalskost), bi bilo poimenovanje Moški in Ženska že preveč konkretno. Njo v *Antikristu* in Žensko v *Izrednih razmerah* družijo spajanje sanj z resničnostjo – momenti blaznosti, pri katerih so meje popolnoma zabrisane. Zdi se, da je podzavest likov *Izrednih razmer* še edino, kar lahko organsko buta na površje, zato je tudi težko določiti, ali je vse, kar je Ženska videla, ko je ponoči splezala na streho (vključno s svojim

možem), resnično. Kar zgodbi razlikuje, je konec: pri *Antikristu* se ponuja prostor za ponovni začetek, *Izredne razmere* pa zapeljejo proti neizbežni katastrofi za oba, pri čemer gre ves čas za vse ali nič.

Še ena ključna točka Richterjeve pisave je forma, ki popolnoma podpira vsebino. Dialog poteka v enem zamahu ter ob popolni prisotnosti Ženske in le delni prisotnosti Moškega v isti situaciji. Drama sicer postreže s konkretnostjo, a sta njena glavnina predvsem dve različni reakciji na stanje izrednih razmer: Ženska je tista, ki ves čas diktira tempo dogajanja, Moški pa tisti, ki se nanjo odziva s kratkimi in suhoparnimi replikami, mestoma medmeti in tišino. Čeprav je osnovni žanr besedila psihološki triler, so v besedilu tudi momenti absurda, groteske, komičnosti in realizma. Ob tem spomnimo na serijo na HBO z naslovom *Prizori iz zakonskega življenja*, ki je prikazana popolnoma realistično, gledalec pa se počuti kot voajer, ki skozi ključavnico spremlja zakonca. Ne glede na situacijo, v kateri se znajdetta, je intima zgrajena do skrajne mere, gledalec pa se nikoli zares ne otrese neprijetnega občutka bolščanja med štiri stene.

Tisto, kar dinamiko in žanr popolnoma izostri, je prihod Fanta. Pri njem se sicer hitro razjasni nastrojen odnos do Moškega in pozneje zavezniški do Ženske, vseeno pa se zdi, da ga z Moškim družijo ista stopnja neulovljivosti. Njegova starost je neznana, celo njegova starša imata zanj lastni interpretaciji. V skladu z značilno zamenljivostjo in sistematičnostjo v naselju ne moremo niti zares vedeti, ali je to biološki otrok Moškega in Ženske. V igro vnese *jokerjevski* moment, ki obsega širok čustveni spekter: od surovosti in agresije do infantilnosti. Z njegovo prisotnostjo se razkrije krutost sveta na drugi strani ograje, čemur smo bili priča pred njegovim prihodom v obliki hipnih zvokov, ki prekinjajo dialog Moškega in Ženske, istočasno z razkritjem pa se sklene žanr psihološkega trilerja.

Izredne razmere na prvi pogled slikajo kontekst prostora in časa prihodnosti, ki sta nedoločljivo oddaljena od nas, vendar hkrati z jasno delitvijo na »tiste, ki so tu« in »tiste, ki so tam« slikajo univerzalno in vsem jasno podobo. Samo vprašanje časa je, kdaj lahko nastopi čas popolnega nadzora in robotizacije, ki ju je svetovni splet z družbenimi omrežji že začel. Facebook nam je že pred leti omogočal telefonske pogovore in objavljanje fotografij ter nam s tem vzbujal neprestano pričakovanje, da so drugi ves čas dosegljivi. Zdaj je ideja še večja: nova virtualna resničnost po imenu Meta, ki bo posamezniku najverjetneje res omogočala, da zahteva postavitev morja v njegovo bližino ali pa da na ukaz ustavi sneženje.

Morda pa človeka predramijo prav izredne razmere.

Gašper Lovrec

Foto Aljoša Rebolj

MIRJAM KORBAR

Nagrada drevo ljubezni za najboljšo glavno žensko vlogo
za vlogo Mejre v filmu *Zastoj* Vinka Möderndorferja
na 15. Mostarskem festivalu filmske igre

Igralka in članica ansambla MGL Mirjam Korbar je na 15. Mostarskem festivalu filmske igre prejela nagrado drevo ljubezni za najboljšo glavno žensko vlogo, in sicer za vlogo Mejre v filmu *Zastoj* Vinka Möderndorferja. Vloga matere, »ki najde dovolj moči, da kljub težkim življenjskim okoliščinam, v katerih se je znašel njen sin, na najbolj plemenit način pomaga drugi družini, je igralska kreacija, o kateri razmišljamo še dolgo po koncu filma,« je zapisala žirija mostarskega festivala.

VASJA PREDAN

1930–2021

V 92. letu se je poslovil gledališki in literarni kritik, teatrolog, književnik in urednik Vasja Predan.

Vasja Predan je bil dejaven, plodovit, pronicljiv, široko razgledan in odkritosrčen kritiški in publicistični sopotnik slovenskega gledališkega, literarnega in kulturnega dogajanja v drugi polovici 20. stoletja in v prvem desetletju 21. stoletja.

Rodil se je 6. februarja 1930 v Vitomarcih na robu Slovenskih goric v napredni učiteljski družini. Drugo svetovno vojno je družina dočkala v Mozirju, od koder so jih Nemci izselili v Srbijo. Po vojni je Vasja Predan obiskoval celjsko gimnazijo in sodeloval v dijaškem glasilu Iskra. Leta 1955 je diplomiral iz slavistike na ljubljanski Filozofski fakulteti. Med letoma 1957 in 1962 je bil zaposlen kot dramaturg na tedanji Televiziji Ljubljana, nato pa je bil do upokojitve leta 1992 cenjeni, spoštovani in vplivni urednik kulture v uglednem štirinajstdnevniku Naši razgledi.

Prve gledališke in literarne ocene je začel objavljati že leta 1951 v Študentskem listu in reviji Beseda, nato pa nadaljeval v drugih revijah in časopisih. Njegovo več kot polstoletno kritiško spremljanje domače in tuje gledališke produkcije danes nudi celovit vpogled v gledališko življenje na Slovenskem. Njegov opus gledaliških kritik je spoštovanja vreden že po obsegu, kaže pa tudi njegovo lucidnost, visoko strokovnost, resnicoljubnost, dobrohotnost ter strastno privrženost gledališču. V Enciklopediji Slovenije je teatrolog Andrej Inkret zapisal, da je »Predanova kritika v bistvu impresionistična in hkrati analitična, zgrajena na plastičnem, pogosto literariziranem opusu gledaliških pojavov. Odlikuje jo posluh za specifično in avtohtono, zlasti režijsko in igralsko razsežnost odrske umetnosti. V vrednostnem smislu se varuje normativne radikalnosti; zanjo je značilna odprtost tudi za večje eksperimente, še posebej pa zanimanje za aktualizirano, samosvojo interpretacijo dramske umetnine.«

Poleg gledališke in literarne kritike je pisal tudi eseje in komentarje o dramaturških in gledaliških vprašanjih, spremne besede h knjižnim objavam dramskih in drugih besedil, dnevniške zapise ter esejistične portrete znanih ustvarjalcev. Skupaj z Dušanom Moravcem je leta 2001 izdal knjigo *Sto slovenskih dramskih umetnikov*. Bil je

tudi pobudnik, soavtor in sourednik zbornika o režiserju Miletu Korunu (2002). Številne kritike, zapise, eseje in teatrološke študije je strnil in izdal v 18 dragocenih avtorskih in soavtorskih knjigah. Prva je izšla pod naslovom *Od premiere do premiere* leta 1966, zadnje njegovo knjižno delo pa so (delno avtobiografska) *Poslavljanja* (2018).

Vasja Predan je bil dolga leta močno vpet tudi v gledališko festivalsko dogajanje. Večkrat je bil član različnih strokovnih žirij ter selektor na festivalu Boršnikovo srečanje v Mariboru in festivalu Sterijevo pozorje v Novem Sadu.

Za svoje delo je prejel novinarski Tomšičevi nagradi (1959 in 1991), leta 1967 nagrado Prešernovega sklada, leta 1991 Sterijevo nagrado, ob svoji 80-letnici leta 2010 pa Župančičevo nagrado za življenjsko delo. Mesto Ljubljana mu jo je podelilo za izjemen opus kritičkih analiz ter pronicljivih, pisateljsko vživetih interpretacij slovenske književnosti in gledališča, pa tudi za dolgoletno ustvarjanje visokega javnega intelektualnega dialoga znotraj slovenske in svetovne umetnosti in kulture v vlogi urednika Naših razgledov. Leta 2015 mu je bilo na Tednu slovenske drame v Kranju podeljeno Grün-Filipičevo priznanje, leta 2016 pa je bil prvi dobitnik nagrade Vladimira Kralja za življenjsko delo, ki jo podeljuje Društvo gledaliških kritikov in teatrologov. V utemeljitvi so zapisali: »Zaradi svoje strokovne zanesljivosti in poštenosti ter vselej strastnega razmerja do literature, gledališča in kulture je bil Vasja Predan priljubljen gost, udeleženec in sodelavec različnih festivalov in drugih prireditev doma in na tujem, medijskih nastopov, simpozijev, okroglih miz in navsezadnje tudi stalni sodelavec pri nastajanju Enciklopedije Slovenije in podobnih leksikografskih izdaj. Kot urednik je z veliko naklonjenostjo, dobrodušnostjo in nevsiljivo mentorsko pomočjo odpiral tudi vrata v medijski prostor novim mladim kritičkim sopotnikom in morebitnim stanovskim naslednikom.«

»Pisanje presoje je vsekakor neka vrsta kreativne vokacije in kritika je žanr s svojimi zakonitostmi,« je leta 2012 povedal v intervjuju za Dnevnikov objektiv. Zavedal se je pomembnosti poslanstva gledališkega kritika in z zaskrbljenostjo spremljal relevantnim ocenam zmeraj bolj skopo odmerjanje prostora v medijih. V že omenjenem intervjuju dodaja: »Čar predstave ostane le kot sled v gledališču, vse drugo izgine. In zato bi morala biti tudi percepcija gledališča, ne le kritike, ampak tudi siceršnje poročanje o gledaliških dogajanjih, bolj skrbna od tistih, ki pokrivajo književnost, likovno umetnost, kjer artefakti ostajajo in jih je mogoče ocenjevati tudi čez leta. Sled gledališke predstave v dramskem tekstu, gledaliških listih, tudi v videoposnetkih, na fotografijah, pa nikdar ni ista kot živa predstava [...]: le kritika ujame vtis tistega, kar se je tisti večer dogajalo. In kar je za zmeraj izginilo, ko je padla zavesa. Tukaj imate časopisi izjemno pomembno vlogo, ne le da ljudi seznanjate z dogajanjem, ampak na neki način dodajate kamenček v pisanju zgodovine gledališča. O marsikaterem vrhunskem dogodku je edina sled kritikova.«

Vasja Predan je bil zvest sopotnik Mestnega gledališča ljubljanskega, ne le kot kritik in vse do zadnjega redni obiskovalec, temveč tudi kot dragocen sodelavec. Prispeval je številne tehtne članke in spominske zapise v gledaliških listih. V obsežni monografiji *50 let MGL* je objavljen njegov esej *Luči ob poti*, v katerem je poglobljeno in s ključnimi poudarki orisal pot Mestnega gledališča ljubljanskega od težkih začetkov do visokega jubileja. V zbirki Knjižnica MGL je leta 1969 izšel *Mali gledališki imenik*, ki sta ga sestavila skupaj z Dušanom Tomšetom. Leta 1991 je prav tako v Knjižnici MGL izšla Predanova zbirka kritičnih zapisov *Theatralia*, v kateri se »ne giblje le od premiere do premiere, ampak v velikih miselnih skokih svobodno pohajkuje po domačih in tujih gledaliških pokrajinah in kot eruditski vodič pred bralca razgrne mozaično pestro in živo sliko kritikovega gledališča«.

Vasja Predan je bil eden izmed tistih gledaliških ljudi, ki je o gledališču razmišljal širše, ne le skozi trenutni družbeni kontekst, in z izjemnim poznavanjem zgodovine vsakega posameznega gledališča, ustvarjalca, avtorja ipd. Izhajajoč iz osnovne gledališke paradigme – soočanja mnenj, je tudi gledališko kritiko razumel kot dialog, v katerem je bil vedno moder, občutljiv in vseskozi spoštljiv do ustvarjalcev. Bil je plemenit, strasten in tudi pogumen gledališki premišljevalec, blag in razumevajoč človek ter intelektualno živahen in duhovit sogovornik.

Dragi Vasja, pogrešali te bomo!

Alenka Klabus Vesel in Ira Ratej

Falk Richter

STATE OF EMERGENCY

Im Ausnahmezustand, 2007

First Slovenian production

Opening 11th December 2021

Translator **ANJA NAGLIČ**

Director and set designer **JAN KRMELJ**

Dramaturg **PETRA POGOREVC**

Costume designer **ŠPELA EMA VEBLE**

Language consultant **MARTIN VRTAČNIK**

Composer **LUKA IPAVEC**

Lighting designer **BOŠTJAN KOS**

Sound designer **SAŠO DRAGAŠ**

Assistant to dramaturg **TILEN OBLAK**

The text *The Future Speaks* was written for the performance by Jan Krmelj.

Stage manager **Borut Jenko**

Prompter **Neva Mauser Lenarčič**

Technical director **Janez Koleša**

Stage foreman **Matej Sinjur**

Head of technical coordinators **Branko Tica**

Sound and video masters **Sašo Dragaš** and **Gašper Zidanič**

Lighting masters **Boštjan Kos** and **Bogdan Pirjevec**

Hairstylist and make-up artist **Anja Blagonja**

Wardrobe mistresses **Angelina Karimović** and **Urška Picelj**

Property mistress **Erika Ivanušič**

The set was made under the supervision of master **Vlado Janc** and costumes under the supervision of mistresses **Irena Tomažin** and **Branka Spruk** in the ateliers of Ljubljana City Theatre.

Cast

Woman **IVA KRAJNC BAGOLA**Man **BRANKO JORDAN**Boy **GAŠPER LOVREC** as guest

Falk Richter (1968) is considered one of Germany's most eminent playwrights and directors of his generation. His plays have been translated into more than twenty-five languages and have been produced almost all over the world. In terms of the cast size, *State of Emergency* is considered a chamber play, whereas in terms of its significance and the scope of its message, it ranks among Richter's most socially engaged plays.

A husband, a wife and their son. The parents have good jobs, so they can afford to live in a secure neighbourhood. Not only are they provided for, but also feel safe, since their private world is surrounded by a high fence. On the other side of the fence, where poverty and chaos reign, live people who have had less good fortune in life. The protagonists of *State of Emergency* are gated by the modern-day walls, in guarded order, luxury and harmony with other achievers. It appears they have everything one could wish for. But – a single night is enough for the other side of their lives to be disclosed ...

With *State of Emergency*, Falk Richter has penned a tense and chilling dystopian thriller. The seemingly flawless family life is full of cracks that point to the many of the pressing issues of contemporary society. In order to feel safe, his characters have voluntarily chosen to be isolated from real life behind the fence and subjected to the constant surveillance of an invisible ruling elite.

Having been successfully upwardly mobile in life, they are now paralysed by fears of a precipitous sudden fall and the related loss of social and economic security. If one of the parents fails in his or her job, or somehow loses the trust of the rulers, the family can end up booted from their gated community overnight. The spouses live in agonising fear, constantly suspecting, checking, interrogating each other ... Richter's play is a poignant enquiry of the real price of security and prosperity. When and why are we willing to pay it?

Pokrovitelj
Mestnega gledališča ljubljanskega

Energija za življenje

Falk Richter

IZREDNE RAZMERE

Prevedla Anja Naglič

2

Osebe
ŽENSKA
MOŠKI
FANT

ŽENSKA: Povej!¹
 MOŠKI: Ja?
 ŽENSKA: Si v redu?
 MOŠKI *kratek premor*: Ja.
 ŽENSKA: ... v redu, mislim ... a si?
 MOŠKI: Kaj? Jasno
 ŽENSKA: Ti si
 MOŠKI: Kaj? Ja
 ŽENSKA: Je vse v redu s
 MOŠKI: Z mano? Kaj? Ja
 ŽENSKA: Prepričan?
 MOŠKI: Kaj?
 ŽENSKA: Si prepričan?
 MOŠKI: Ja.
 ŽENSKA: Čisto prepričan
 MOŠKI *kratek premor*: Kaj? Ja
 ŽENSKA: Aha
 MOŠKI: Ja
 ŽENSKA: Se pravi, da ni nič?
 MOŠKI: Kaj? Ne
 ŽENSKA: Nič
 MOŠKI: Kaj pa naj bi bilo, ne
 ŽENSKA: Vse v redu?
 MOŠKI: Kaj?
 ŽENSKA: S tabo?
 MOŠKI: Ja
 ŽENSKA: Dobro
 MOŠKI: Ja
 ŽENSKA: Aha
Premor.
 Pridi malo sem

MOŠKI: Kaj?
 ŽENSKA: Samo pridi malo sem
 MOŠKI: Pa saj sem blizu
 ŽENSKA: Ne, pridi malo ... bližje.
 MOŠKI: Ja
 ŽENSKA: Poglej me
 MOŠKI: Pa kaj je?
 ŽENSKA: Samo poglej me pač
On to naredi.
 Kaj hočeš?
 MOŠKI: Kaj?
 ŽENSKA: Kaj je narobe?
 MOŠKI: Pusti me
 ŽENSKA: Ne, poglej me
 MOŠKI: Ja
 ŽENSKA: Ta pogled, nekaj ... ne vem, ampak ...
 nekaj je ...
 MOŠKI: Ne
 ŽENSKA: Drugače
 MOŠKI: Kaj?
 ŽENSKA: Drugače, s tabo ... nekaj je tu drugače.
 MOŠKI: Ne.
 ŽENSKA: Nekaj je drugače.
 MOŠKI: Z mano, ne, nič ni drugače.
 ŽENSKA: Prepričan?
 MOŠKI: Kaj?
 ŽENSKA: A si prepričan?
 MOŠKI: Jaz?
 ŽENSKA: Še enkrat me poglej.
Moški to naredi.
 Vse je tako
 MOŠKI: Kaj?
 ŽENSKA: Vse je tako, kot bi moralo bit?
 MOŠKI: Ja, kaj? Jasno
 ŽENSKA: Vse je tako, kot bi moralo bit?

¹ V prevodu sta ohranjena avtorjeva samosvoja (ne)raba ločil in pogosto zapisovanje stavkov z malo začetnico. (Op. prev.)

MOŠKI: Vse je tako, kot bi moralo bit.

ŽENSKA: Ne sliši se prepričljivo, ko takole rečeš,
reci še enkrat.

MOŠKI: Vse je dobro, vse je tako, vse je

ŽENSKA: Skrbi me.

MOŠKI: Ni treba, da te.

ŽENSKA: Skrbi me zate.

MOŠKI: Ne, naj te ne.

Kratek premor.

ŽENSKA: A slišiš ... strele?

MOŠKI: Kaj?

ŽENSKA: Mislila sem, da se je to nehalo, ampak

Kratek premor.

seveda ne, zmeraj bližje prihaja, vsak dan in jaz
*Obmolkne, sliši se tiho šumenje, moški se
prime za sence, ženska zelo pozorno posluša
šumenje.*

Streli.

MOŠKI: Ne.

ŽENSKA: Jih ne slišiš?

MOŠKI *negotovo*: Ne, tiho je tu ... a ne?

ŽENSKA: A kaj gori? A kaj zažigajo? To je ... tu
čisto blizu, a ne?

MOŠKI: Ne.

ŽENSKA: Zmeraj bližje prihaja.

Kratek premor, sliši se šumenje valov.

MOŠKI: Lepo.

ŽENSKA: Zdaj spet predvajajo šumenje,
to pomeni, da

MOŠKI: Ne.

ŽENSKA: O ja, to pomeni, da ... če predvajajo
valove, potem to delajo zato, da ne slišimo
krikov, strellov, ker je spet nekje nekdo
poskušal

MOŠKI: Ne, to se samo govori, ampak ni tako.
Se smeje.

To so **res** valovi.

ŽENSKA: Kje pa je potem morje?

Kratek premor.

Če predvajajo valove, potem ...

MOŠKI: To delajo, ker se sliši lepo, ker pomirja, ker
je lepo, ker sonce zahaja in gre to pač dobro
zraven ... morja sicer še nimamo, ampak kmalu
nam ga bojo postavili sem, samo vprašanje
denarja je in ... tega, če bojo dobili dovoljenje,
da ga preselijo, ampak ...

ŽENSKA: Nismo več varni tu, a ne?

MOŠKI: Smo.

ŽENSKA: Ponoči čez obzidje prihajajo ljudje ali pa
jih nekdo spušča sem noter ... nekdo tu
v naselju pušča ponoči vrata odprta in

MOŠKI: Šš, daj, poslušajva malo valove in

ŽENSKA: Poglej me.

MOŠKI: Ja.

ŽENSKA: Glej me v obraz.

MOŠKI: Saj te.

ŽENSKA: Globoko v oči.

On jo pogleda.

To nisi ti, a ne?

MOŠKI: Kaj?

ŽENSKA: Ta, ki pušča vrata naselja odprta,
ponoči?

MOŠKI: Jaz?

ŽENSKA: Nisem več prepričana.

MOŠKI: Jaz?

ŽENSKA: Nekdo tu, tu v naselju, to pravijo,
nekdo ... baje pridejo ljudje po kanalizaciji ali
pa se dajo vreč iz zraka, ne vem, to pravijo,
nobeden ne reče uradno, ampak ... streli,
tega si ja ne domišljam, a ne, in ... ponoči se
ljudje tu plazijo okrog hiš, prej ni bilo tako,
ali nobeden ne more spat ali pa so to res
ljudje od zunaj, ampak kako jim to uspe, kako
pridejo sem noter, nekdo očitno, to pravijo,
nekdo, ki ... tu nismo več varni ... a TI puščaš
vrata naselja odprta? Tega ne delaš, a ne? Ne
ti, a ne? Ne vem ... tako slabo spim v zadnjem
času in tablete ... ne pomagajo, ampak ... ne
morem ves čas hodit tja in zahtevat več, to ...
ne morem, to zbudi pozornost, to se razve,
potem bojo vedeli v firmi in, ne smemo se bat,
tega ne smemo, tega tudi nočem, NOČEM se
bat, ampak ... ti ... nekaj je ... s ...

Kratek premor.

... s tabo in ... take ... čudne sanje imam zdaj
zmeraj ... vidim te, ponoči in ... ampak vem ...
tega ne sanjam, ni tak občutek kot pri sanjah,
ker ko se zbudim in pogledam, če si zraven
mene, takrat ... te ni tu ali ... ne, takrat ... tu si,
ampak to nisi ti ali kakšen drug moški, ki je
videt kot ti, ampak nisi ti, nisi tak, kot si bil,
ko ... a je vse v redu s tabo?

MOŠKI: Z mano? Ja.

ŽENSKA: Nič ni drugače?

MOŠKI: Ne.

ŽENSKA: Mislila sem samo, veš, tak občutek je

MOŠKI: Čisto mirno, vse je v redu.

Poljubi jo.

ŽENSKA: Čudno.

MOŠKI: Kaj?

ŽENSKA: Drugače poljubljaš.

MOŠKI: Kaj?

ŽENSKA: To nisi ti. Nekaj je ... drugače, to ... ne vem, ampak

MOŠKI *jo še enkrat poljubi*: Vse je v redu, vse je tako, kot bi moralo bit, nisem

ŽENSKA: Drugačen, o ja, si.

MOŠKI: Ne.

ŽENSKA: To čutim, nekaj se dogaja v tebi ... ampak kaj? Kaj točno je to? Kje je moj mož? Kje je? Ne najdem ga več, ko te pogledam *Kratek premor.*

A kaj opaziš? Zdaj je naenkrat tako tiho, najprej strelji, potem valovi, potem popolna tišina, poslušaj ...

MOŠKI: To niso strelji, to so samo otroci, ki se igrajo.

ŽENSKA: Aha, kaj pa se igrajo?

MOŠKI: Ne vem, oni

ŽENSKA: In kako to, da jutraj ob petih visijo na ograji, s široko odprtimi očmi? Kako se reče tej igri?

MOŠKI: Ne vem, to so nesreče, to se zgodi kdaj pa kdaj, to

ŽENSKA: Tiho, slišiš?

MOŠKI: Naj že končno postavijo morje, potem bomo varni

ŽENSKA: Potem bojo plavalci čez in ... včeraj sem splezala na streho.

MOŠKI: Kaj si?

ŽENSKA: Splezala sem na streho.

MOŠKI: To pravzaprav ni tako ... mišljeno, a ne?

ŽENSKA: Ob petih jutraj in pogledala sem čez, na drugo stran.

MOŠKI: A ja?

ŽENSKA: A veš, da tu ponoči mrgoli ljudi?

MOŠKI: Mrgoli?

ŽENSKA: Nobeden ne spi, vsi hodijo po cesti.

MOŠKI: Mogoče so to sence, sence dreves.

ŽENSKA: Ampak drevesa ne tečejo stran, če jih obmetavaš s kamni.

MOŠKI: S kamni si ... kaj?

ŽENSKA: Videla sem te.

MOŠKI: Mene?

ŽENSKA: Ja, tebe ... kako si hodil tam okrog, na drugi strani, hotel si odpeljat naš avto, ampak ga nisi našel ... hodil si tam okrog, pred vrati naselja, sam, iskal si avto, ampak ga nisi našel, zgorel je, vsi avti so zgoreli, ti si pa iskal, ampak zgorele avtomobilске razbitine so vse zgledale enako, in pozabil si, kje si ga parkiral oziroma če si ga SPLOH kje parkiral, nič več se nisi mogel spomnit, nič več, hodil si tam okrog v temi in hotel si spet noter, ampak si pozabil kodo in potem si hodil v krogu med gorečimi avti in kričal, kar tako.

MOŠKI: Aha.

ŽENSKA: In ko sem se zbudila, si ležal tu, ampak nisem te mogla čutiti, bil si ... še zmeraj tam zunaj med vsemi tistimi razbitinami.

MOŠKI: A ja?

ŽENSKA: Nekaj se je zgubilo ... a je mogoče, da je nekaj drugače, ampak to nima nič z mano, a ne?

MOŠKI: S tabo?

ŽENSKA: Ne spiš.

MOŠKI: Kaj?

ŽENSKA: Utrujen si, ampak ne spiš ... ležiš tu zraven mene in ... kaj je s tabo?

MOŠKI: Kaj je s TABO?

ŽENSKA: Veš ... ponoči ležim budna in ... te gledam ... kako spiš ... nemirno, ležiš buden, cele noči, premetavaš se sem in tja, delaš se, kot da spiš, nočeš, da opazim, strah te je, tu ležiš, premetavaš se sem in tja in

MOŠKI: In kaj?

ŽENSKA: Kaj je narobe s tabo? Kaj se je zgodilo?

MOŠKI: Nič.

ŽENSKA: Plašiš me.

MOŠKI: Ti plašiš MENE.

ŽENSKA: Kaj delaš tam? Kaj iščeš tam zunaj?

Blodiš tam okrog in iščeš in iščeš, pa kaj iščeš? Cele ure stojiš ponoči ob vhodu in ne prideš noter, naskrivaj se plaziš mimo stražarjev in

MOŠKI: Jaz

ŽENSKA: S tabo nekaj ni v redu, ti

Premor.

A ti puščaš vrata naselja odprta, ponoči?

Si to ti?

MOŠKI: Ne

ŽENSKA: Poslušam te.

MOŠKI: Kaj delaš?

ŽENSKA: Govoriš.

MOŠKI: A ja?

ŽENSKA: V spanju.

MOŠKI: Aha.

ŽENSKA: Govoriš v spanju.

MOŠKI: Aha

Premor.

ŽENSKA: Kaj govoriš?

MOŠKI: Kaj?

ŽENSKA: KAJ GOVORIŠ, TO HOČEM VEDET, KAJ?

MOŠKI: Kaj pa govorim?

ŽENSKA: NE VEŠ? Au, nekaj ... zdaj mi spet tako

šumi ... v ušesu ... zakaj delaš to? Zakaj zdaj vse postavljaš na kocko, zdaj? Ravno zdaj, po vseh teh letih, ki sva jih

Premor, on jo pogleda.

tako kot si me zdaj pogledal

Kratek premor.

tako me pogledaš vsako noč.

MOŠKI: Kdaj?

ŽENSKA: Zbudiš se za delček sekunde in me

pogledaš, čisto na kratko, tako kot zdaj ...

panično ... kot da bi hotel steč stran ... Jaz

ležim budna ... ponoči ... in te gledam, kako

spiš, ležim budna in te slišim dihat ... to delam

vsako noč ... noč za nočjo ... opazujem te ...

to dihanje postaja zmeraj glasnejše, zmeraj

glasnejše v mojem ušesu, kot neko šumenje,

kot neko kričanje, kot neko ... ne vem, AU,

tako blizu sem ti in ... kam hočeš steč? ...

premetavaš se sem in tja, včasih zakričiš, čisto

na kratko, ZAKRIČIŠ, a ne opaziš, to gotovo

opaziš, naenkrat zakričiš, potegneš me k sebi

in potem ... ležim budna in te gledam, ker

hočem razumet, hočem razumet, ampak, AU,

to šumenje, prekleto, a je to samo v mojem

ušesu? Gledam te, gledam te, kako spiš ali se

delaš, da spiš, o nečem sanjaš, v sanjah hodiš

okrog, greš na drugo stran ograje, govoriš z ljudmi tam, zatavaš za gore smeti, uležeš se v sneg in se smejiš, tam ležiš z zaprtimi očmi in se smejiš ... tak čuden ... smeh ... se smeji ... iz tebe ... ponoči ... in govoriš, govoriš v spanju ... kje ... kje si?, pa kje si?, ponoči?, kje si takrat?, kje?, to hočem vedet, kje?

MOŠKI: Čisto ob tebi sem.

ŽENSKA: Ne.

MOŠKI: Popolnoma ob tebi sem ... kaj pa naj ...

mislim, kje ... kaj?

ŽENSKA: Trdno se me oklepaš, kričiš ... pa saj

ti hočem dat vse, kar rabiš, ampak ... kaj

naj naredim, jaz ... kje je moj mož, kje je?

Kaj si naredil z njim? KJE JE? HOČEM SPET

SVOJEGA MOŽA, kaj si naredil z njim, kje je,

kje?

MOŠKI *previdno*: Tu sem

ŽENSKA: Ne

MOŠKI: Pa sem

ŽENSKA: Ne, to nisi ti, to nisi ti, to je ... in zato sem mislila

MOŠKI: Kaj?

ŽENSKA: Mislila sem, da ... bi bilo boljše, če ...

mogoče bi bilo boljše

MOŠKI: Ne

ŽENSKA: Boljše, če bi jaz

MOŠKI: Ne

ŽENSKA: Samo da bi ti pomagala, mislim, če bi,

če bi ... če bi jim sporočila

MOŠKI: Ne

ŽENSKA: Da pač preverijo

MOŠKI: Kaj? Ne

ŽENSKA: Preverijo, če je vse v redu s tabo

MOŠKI: Ne

ŽENSKA: Če je mogoče kaj kemičnega ... da

količina magnezija ni v redu, da nekaj ... krvne

vrednosti ali ... mislila sem, mogoče

MOŠKI: Ne, moje vrednosti so v redu.

ŽENSKA: In si jih tudi preveril?

MOŠKI: Ja.

ŽENSKA: Si jih?

MOŠKI: Ja.

Kratek premor.

ŽENSKA: Več športa?

MOŠKI: Kaj?

ŽENSKA: Bi se moral več ukvarjat s športom?

MOŠKI: Jaz?

ŽENSKA: Mogoče bi moral zvečer kdaj ven,
s psom malo teč okrog jezera.

Kratek premor.

MOŠKI: Nimamo psa.

ŽENSKA: Pa ga najemimo, tako stvar je tu mogoče
najet, ali pa ga naročimo, potem

MOŠKI: Ne, nočem psa.

ŽENSKA: Ali pa pejt s sosedom prekopavat vrt.

MOŠKI: To je ... za to imamo ljudi, to ... ni mišljeno,
da tu kar prekopavamo vrt, če bi to delal vsak,
potem

ŽENSKA: Trdno me drži.

MOŠKI: Kaj?

ŽENSKA: Trdno me drži, prosim.

MOŠKI *jo nekaj časa drži*: Je v redu tako?

Kratek premor.

ŽENSKA: Midva si lahko poveva vse, ni nama treba
imet skrivnosti drug pred drugim, a ne?

Ni nama treba.

MOŠKI: Ne.

ŽENSKA: Če kaj ni v redu, si to poveva, a ne?

MOŠKI: Ja.

ŽENSKA: Če kdaj nočeš spat z mano, če ti ni do
tega, potem ... ti tega ni treba.

MOŠKI: Ampak hočem, mislim, to rad počnem,
se pravi

ŽENSKA: Ja?

MOŠKI: Ne, to mi je ... v redu, tako sva se ja
dogovorila, vsaka dva tedna

ŽENSKA: Ni ti treba, če ti je preveč utrudljivo.

MOŠKI: Ampak ni mi preveč utrudljivo, mislim ...
ne, vsaka dva tedna ... To tudi rabiva, mislim,
midva ... ti menda tudi, a ne?

ŽENSKA: Okej je, če kdaj pa kdaj prekineš, res ...
vzemi si pavzo in ... saj lahko kdaj zdržim
tudi en, dva mesca brez, to gre ... mislim ...
so ljudje, ki SPOLOH nimajo

MOŠKI: Nehaj

ŽENSKA: Sami pridejo domov in buljijo v strop
Kratek premor.

Če tako pogledaš, je to tu zavidanja vredno,
prijetno, lepo ... mislim, so ljudje, ki ležijo nekje
tam in cel dan kričijo ali pa udarjajo z glavo
ob strop ali pa KAR NAPREJ drkajo, drkajo

in drkajo, drkajo, dokler niso tako izpraznjeni
in izsušeni, da od neumnosti in otopelosti
kar naprej tekajo proti vratom, ne da bi našli
izhod, KAR NAPREJ ZMERAJ ZNOVA, v tem
pogledu imava midva seveda lepo življenje,
saj ga imava, a ne?

*Moški je zaprl oči, kot da je zaspal, poskuša
mirno dihati.*

Dragi.

Kratek premor.

Ljubček.

Kratek premor, zelo nežno.

Jaz to razumem, saj drugi pari tudi ne seksajo,
midva delava ... veliko tudi delava, tako da ...
ni treba, da vedno seksava.

Moški ne reče nič.

Meni je v redu, če prideš domov in nočeš
govorit, če se pač usedeš, me ne pogledaš,
se me ne dotakneš ... ne govoriš z mano.

MOŠKI: Ampak to delam

ŽENSKA: Ne opaziš.

MOŠKI: Ampak

ŽENSKA: Ker te ni tu.

MOŠKI: Jaz

ŽENSKA: Na neskončno dolgi ledeni površini
nekje ... nekje na Arktiki išče skupina mladih
severnih medvedov hrano ... naenkrat se led
udre in vsi zdrsnejo tri tisoč metrov v globino
in se utopijo ... cele dneve se slišijo njihovi
kriki, medtem ko se utapljajo, medtem ko jim
sonce počasi razjeda možgane.

Premor.

To je bilo včeraj na televiziji.

MOŠKI: Dokumentarec?

ŽENSKA: Poročila.

Premor.

Poslušaj ... V redu je, če ne misliš name ali ...
moje telo, jasno, saj razumem ... kmalu bom
stara štirideset ... v teh letih je telo

MOŠKI: Nehaj

ŽENSKA: Ne, ne, to razumem, razumem ... moje
telo je

Se smeje nekoliko prisiljeno.

In tvoje, tvoje je

*Poboža ga po telesu, nekaj mest si natančno
ogleda in se smeje.*

Tako je pač to enkrat, to tudi ni slabo, se bova že znašla, veš, jasno, to

Premor.

Gre samo, gre samo ... ni treba, da si srečen z mano, in tudi ni treba, da me osrečiš, to je v redu, nimam tako visokih ... ampak moral bi tudi ...

Kratek premor.

... hodit na delo

MOŠKI: Kaj?

ŽENSKA: Ker če tega ne boš počel ... če se boš tam angažiral tako kot tu, potem

MOŠKI: Jaz? Ne, kako

ŽENSKA: Mislim samo, da bi moral spet hodit tja.

MOŠKI: Pa saj sem tam.

ŽENSKA: Tvoje telo je tam.

MOŠKI: Kaj?

ŽENSKA: Nisi prisoten in to ... to čutijo ... nekaj manjka ... ne veseli te.

Premor.

V redu je, če si vse to poiščeš kje drugje, ne tu, ne pri meni, po tako dolgem času nobeden več ne pričakuje, da se bo tu še kaj dosti dogajalo, to je okej, ampak ... ampak če ti smem to reč, kot »prijatelj« ali kakorkoli bi že temu rekel: priskrbi si to, kar rabiš, da boš lahko delal naprej, poišči si to ... da boš ... da ... moraš delat, tam moraš bit dober, me razumeš?

MOŠKI: Ja.

ŽENSKA: Telefonirali so.

MOŠKI: Aha.

ŽENSKA: Telefonirali so mi in me spraševali o tebi.

MOŠKI: Ja?

ŽENSKA: A je pri tebi vse v redu, skrbi jih, vse zelo skrbi zate.

MOŠKI: A ja?

ŽENSKA: Ja, vse, vodstvo, tim, vse.

MOŠKI: Aha.

ŽENSKA: Vse zelo skrbi zate ... in zame, sprašujejo, kako sem lahko pustila, da si, da si se tako spremenil, postal tako odsoten, hočejo vedet, kje si v svoji odsotnosti, kaj razmišljaš, sprašujejo me o kakšnih znamenjih, ker si tega ne znajo razložiti, tako nenavadno je, kot da se je kaj zgodilo ... prosili ... prosili so

me, naj te ne prepustim kar samemu sebi, naj prevzamem odgovornost.

MOŠKI: Aha.

ŽENSKA: Tako mlahav si.

MOŠKI: Ampak

ŽENSKA: Nazaduješ.

MOŠKI: Ne.

ŽENSKA: Ne uspe ti več

MOŠKI: Kaj, seveda

ŽENSKA: Manj učinkovit si.

MOŠKI: Ne.

ŽENSKA: To pravijo.

MOŠKI: Ni res, vse delam točno tako kot ... kot vedno

ŽENSKA: Ampak nekaj je drugače.

MOŠKI: Ne.

ŽENSKA: Tvoja učinkovitost pada, to so zračunali.

MOŠKI: Ni mogoče.

ŽENSKA: Pa je.

MOŠKI: Ne.

ŽENSKA: In hočejo vedet, zakaj.

MOŠKI: Vse delam tako kot vedno, učinkovit sem točno tako kot prej.

ŽENSKA: Ampak brez veselja.

Kratek premor.

Ne veseli te več, ne maraš več ... svojega dela in to ... to čutijo in se sprašujejo, zakaj, ker delo je ostalo enako, tako da je očitno nekaj narobe s tabo.

MOŠKI: Pa me veseli.

ŽENSKA: In hočejo vedet, kaj bi se dalo tu narediti.

MOŠKI: Pa me veseli.

ŽENSKA: S timom so že imeli en ali dva pogovora o tem, spraševali so posameznike in ... in tudi tu v naselju, spraševali so sosede ... ogledali so si video evalvacije s tabo, vse evalvacije iz zadnjih petnajstih let.

Kratek premor.

MOŠKI: Kaj?

ŽENSKA: Pravijo, da se komaj kdaj še smejiš ... pri delu se ne zabavaš več, opravljaš ga ... obotavljivo in zelo veliko gledaš skozi okno, od tri do štiri minute na uro v povprečju. Tendencia je naraščajoča.

Kratek premor.

Pa kaj iščeš tam?

MOŠKI: Jaz

ŽENSKA: Ljudje niso več radi s tabo v istem prostoru, pozno zvečer si videt ... utrujen ... zmeraj ostaneš zadnji v pisarni, ampak ... kaj počneš tam? Tvoje vrednosti padajo ... kaj še počneš tam tako pozno, če ne delaš, kaj? Ko se odpeljete kam za vikend ali pa greste skupaj ven, kaj popit, takrat ... noče nobeden sedet zraven tebe, ko se oblikujejo novi timi, te nobeden noče v svojem, pri pogovorih nisi več polno angažiran ... kot da ne bi bil ti, ki tam govoriš, kot da bi bil ... kje drugje ... stranke to čutijo, stranke ... stranke nočejo več sestankov pri tebi, manj sestankov imaš.

MOŠKI: To sploh ni res

ŽENSKA: Za 3,45 odstotka manj kot prejšnji mesec

Premor.

Za 4,13 odstotka manj kot v mesecu pred tem, nazaduješ, kmalu ... kmalu te ne bo več, številke ... govorijo proti tebi ... svojih strank ne prepričaš več, ker ... ker, ja ... kaj je to? Kaj je narobe, kaj?

Premor.

... kot da bi bil ... neke drugje, in kje točno si, to bi oni radi vedeli, to ... to hočejo vedet.

Premor, čisto tiho. Kje si?

Kratek premor, z običajno glasnostjo. Ne govoriš več vicev, prej si ja zmeraj rad pripovedoval vice, zakaj tega ne počneš več?

MOŠKI *negotovo*: Saj počnem.

ŽENSKA *potegne na dan listek z grafikoni in preveri*: 17 odstotkov manj kot v prejšnjem mesecu. 23 odstotkov manj kot v primerljivem mesecu pred enim letom.

MOŠKI: Jaz

ŽENSKA: Pripovedoval si o sebi, o svojem življenju, zgodbe, anekdote, in če ti je bilo kaj všeč v šovih, si to zaigral, oponašal si kandidate ali kakšen kiks ali ... Vsi so se smejali, zdelo se jim je ... smešno ... to je vsem dajalo toliko poguma, toliko moči, radi so bili s tabo, radi so preživeli dan s tabo, ampak ... zakaj ne, zakaj vsega tega ne počneš več?

MOŠKI: Pa saj

ŽENSKA: Ne.

MOŠKI: Saj

ŽENSKA: Povej en vic.

MOŠKI: Kaj? Ne.

ŽENSKA: Daj, povej.

MOŠKI: Zdaj?

ŽENSKA: Ja.

Dolg premor, moški začne pripovedovati vic, a obmolkne že po prvi besedi.

MOŠKI: Pride neki

Obmolkne, kratek premor.

Pride

ŽENSKA: In pel si.

MOŠKI: Kaj?

ŽENSKA: Prej si ... pri delu pel in ... tega ne počneš več.

MOŠKI: Počnem

ŽENSKA: Poj.

MOŠKI: Kaj? Ne.

ŽENSKA: Poj.

MOŠKI: Zdaj?

ŽENSKA: Ja.

Moški nekaj tiho zabrunda, obmolkne.

MOŠKI: Jaz

ŽENSKA: Daj, bova skupaj zapela.

MOŠKI: Pusti me.

ŽENSKA: Daj no, bova vadila, daj.

MOŠKI: Pusti me. A ne bi ... mogoče kaj pojedla?

ŽENSKA *začne peti*: I want to live

Čaka, da on zapoje drugi verz, ker pa tega ne naredi, poje naprej.

I want to give

Čaka ga.

No, daj.

MOŠKI: I've been a miner for a heart of gold

ŽENSKA: Na več izletih si manjkal, kje si bil?

MOŠKI: Bil sem tam.

ŽENSKA: Ne, manjkal si.

MOŠKI: Zakaj tako misliš?

ŽENSKA: VEM, telefonirali so mi, oni ... vem.

Preleti nekaj listkov. Vse vem, zaboga, a veš, kaj počneš ... jaz bom potem tudi morala stran od tu, če boš ... ne bo ti več uspelo, ne boš več prišel v naslednji krog ... oni bojo ... na dan so povlekli vse tvoje dokumente, vse so še enkrat pregledali, tvoje preizkuse sposobnosti, mislijo, da si mogoče navajal

lažne podatke, imel si zelo stabilen rezultat, absolutno vrhunski rezultat, zdaj pa, če bo šlo tako naprej, bojo

MOŠKI: Dajem vse od sebe.

ŽENSKA: To nisi več ti, ne poznam te več, to ni moj mož, drug moški si, nisi moški, ki ga ... mogoče bi bilo boljše, če

MOŠKI: Ne.

ŽENSKA: Ali pa jaz, če midva, če midva ne bi več, ampak

MOŠKI: Ne.

ŽENSKA: Čemu zdaj to še služi?

MOŠKI: Ne.

ŽENSKA: Spi.

MOŠKI: Saj to poskušam

ŽENSKA: Spi, spočij se, najdi to, kar ti, kar ... najdi to, to, kaj vem, moč, najdi jo, daj ... najdi jo. Ne leži buden, spi.

MOŠKI: Saj to poskušam

ŽENSKA: Kaj govoriš v spanju?

MOŠKI: Jaz, nič.

ŽENSKA: Poslušam te.

Kratek premor.

Zapisujem si.

Kratek premor.

MOŠKI: Kaj delaš?

ŽENSKA: Zapisujem si, beležim ... beležim si ... Stefana ... sem vprašala, a

MOŠKI *kot da gre za tujko*: »Stefana«?

ŽENSKA: Tvojega prijatelja, tako dolgo se že poznata, mislila sem, da bi mogoče on lahko

MOŠKI: Poznam ga pol leta.

ŽENSKA: Ampak zmeraj sta skupaj.

MOŠKI: V pisarni si sediva nasproti.

ŽENSKA: Ja, ampak sta

MOŠKI: Včasih se skupaj ukvarjava ... s športom, ampak

ŽENSKA: Mislila sem, da ti mogoče on lahko pomaga, ampak

MOŠKI: Kaj delaš?

ŽENSKA: Skrbi me zate, nočem, da ljudje mislijo, da se ne brigam zate, veš, ne bi rada, da rečejo, da se nisem pravočasno ... to so me prosili.

MOŠKI: Kdo si?

ŽENSKA: Pa saj te imajo radi, vsi te imamo radi, nočemo te ... zgubit.

Kratek premor.

Videt si nemiren.

MOŠKI: Je še kdo v prostoru, tu nekeje?

ŽENSKA: Videt si nemiren.

MOŠKI: Je kdo tu?

ŽENSKA: Videt si nemiren, zdaj ... ko me tako ... ja, zdaj ... ko me zdaj tako gledaš.

MOŠKI: Kako?

ŽENSKA: Tako utrujeno.

MOŠKI: Jaz?

ŽENSKA: Tako izčrpano.

MOŠKI: Aha.

ŽENSKA: A ima to kaj z mano?

Moški ne odgovori.

Te kaj moti?

MOŠKI: Ne.

ŽENSKA: Na meni?

MOŠKI: Ne.

ŽENSKA: Sem ti všeč?

MOŠKI: Kaj? Ja.

ŽENSKA: Reci.

MOŠKI: Všeč si mi.

ŽENSKA: Ne sliši se prepričljivo.

MOŠKI: Kaj?

ŽENSKA: Ne sliši se posebej prepričljivo, ko takole rečeš, še enkrat reci.

MOŠKI: Zdaj?

ŽENSKA: Ja.

MOŠKI: Je tu nekeje nekdo z nama?

ŽENSKA: Reci.

MOŠKI: Pa kaj se greš?

ŽENSKA: Reci.

MOŠKI: Ne morem.

ŽENSKA: Kaj?

MOŠKI: Ne morem na ukaz.

ŽENSKA: Reci.

MOŠKI: NE.

ŽENSKA: RECI ŽE PREKLETO RECI.

MOŠKI: Všeč si mi.

Premor, ženska se smeje, šumenje valov.

Kako ti je všeč nov kamin?

ŽENSKA: Lep je.

MOŠKI: Je lep, a ne?

ŽENSKA: Ja.

MOŠKI: Mir prinese v hišo.

ŽENSKA: Vrednost objekta poveča.

MOŠKI: Mogoče ga moraš bolj pogosto gledat.

ŽENSKA: Pozneje ga lahko boljše prodáš.

MOŠKI: Mogoče se moraš samo bolj pogosto
usest pred njega in zelo dolgo gledat, gledat
plamene, kako se ogenj počasi dviga in spet
ugaša ... zelo dolgo ... zelo zelo dolgo ... mogoče
se potem vse razjasni kar samo od sebe.

Premor.

Pustite me vsi pri miru.

ŽENSKA: Jaz zdaj tega na tvojem mestu

MOŠKI: Zapri svoj neumni, samo zapri svojo
trapasto

ŽENSKA: Jaz zdaj tega, ne, tega

MOŠKI: Delam, kar zmorem.

ŽENSKA: Če je to vse, kar zmoreš, potem mi je

MOŠKI: Delam vse, kar zmorem.

Kratek premor.

ŽENSKA: Že spet je zakričal.

MOŠKI: Vem, saj nisem gluha.

ŽENSKA: Pa je to pravzaprav on sam ali?

MOŠKI: Je bila spet policija tu?

ŽENSKA: Ne, njegov inštruktor.

MOŠKI: Kateri?

ŽENSKA: Za koordinacijo.

MOŠKI: A spi?

ŽENSKA: Eno uro, potem se bo spet zbudil, včeraj
ponoči je bil neki hrup, koraki, potem se je dve
uri tuširal, takrat se je slišalo to obupno glasno
kričanje in tuljenje, potem je pa iz cestne
razsvetljave spet tako glasno prišel ta violinski
koncert, da ... valovi, kar naprej šumenje
valov ... naslednji dan pred našim uvozom leži
zažgan pes, fant pa s supergami in jakno leži
v postelji, čisto zadihan ... ko odprem vrata,
me nadere: PUSTITE ME PRI MIRU PUSTITE
ME ŽE PRI MIRU.

Kratek premor.

Dve uri pozneje grem vseeno noter, fant leži
buden, zelo težko diha, grem noter, sploh
me ne zazna, usedem se na rob postelje, on
sopiha in sopiha, močno objema svoj laptop,
kot kakšno plišasto žival, hočem se ga čisto
previdno dotakniti, ga pomirit, naenkrat se
zviije v krču in trzne ... trzne in trzne in ...
potem na široko odpre oči in zavpije VEN VSI
TU TAKOJ.

Moški je zaspal.

Hej.

Moški se ne odzove.

Ljubček.

Moški se ne odzove.

*Kot da bi govorila neki nedoločni osebi
v prostoru.* Zdaj ga lahko odpeljete.

MOŠKI *takoj odpre oči:* Kaj?

ŽENSKA *se smeje:* Vidiš, še zmeraj vem, kako
pritegnem tvojo pozornost.

Se smeje.

Če ne bova nekaj naredila, ga bova zgubila.

MOŠKI: Star je šestnajst, v teh letih ... so fantje

ŽENSKA: Star je trinajst. Načrt ima, neki načrt ima,
ampak ne pogruntam, kakšen, ne pogruntam,
kakšen.

MOŠKI: Mogoče si to

ŽENSKA: Včeraj sem se skrila. Pod njegovo
posteljo in on je

MOŠKI: Kaj si se?

ŽENSKA: Pod njegovo posteljo sem bila, včeraj
ponoči, on je pa

Kratek premor.

čuden je, najin fant je, ne vem, nekako ...
dotaknil se je moje roke, potem pa je rekel,
brez strahu, mama, spravil ga bom stran.

MOŠKI: Ležala si pod njegovo posteljo, on pa se je
dotaknil tvoje roke?

ŽENSKA: Mislił je tebe.

MOŠKI: Kako boš to

ŽENSKA: Čutim, nekaj namerava. S TABO. Pod
posteljo je ležala tvoja fotografija. Ampak
to na fotografiji nisi bil ti, to je bilo samo
nekaj, kar je bilo videt kot ti, nekaj, kar me je
spominjalo nate, ampak ... tresel se je, ko je to
Obmolkne.

Kratek premor.

MOŠKI: Mogoče si vse to samo sanjala.

ŽENSKA: Kaj misliš z »vse to«?

MOŠKI: Vse to.

ŽENSKA: »Vse to«?

MOŠKI: Mislim, mogoče ...

ŽENSKA: V mojih sanjah je kar naprej tekla voda,
cele ure, krop, pod tušem pa je stal najin sin in
kričal, kričal in kričal, medtem ko je na vrtu naš
pes počasi izkravrel v snegu.

MOŠKI: Nimamo psa.

ŽENSKA: Danes zjutraj je pred uvozom ležalo zažgano pasje truplo, pred oknom najine spalnice sta ležala drobovje in odrezana glava, naša kopalnica pa je bila pod vodo.

MOŠKI: Nič nisem videl.

ŽENSKA: Predvčerajšnjim je buljil vame, eno uro, potem pa je rekel: »Vem, kdo si.«

MOŠKI: Je pač v težkih

ŽENSKA: Ne govori v celih stavkih, govori

MOŠKI: Seveda.

ŽENSKA: Ne, tega ne dela, ne dela.

MOŠKI: Seveda, saj hodi v šolo.

ŽENSKA se smeje: Ja, drži, učitelj zdaj deloma pripeljejo z druge strani, ker jim zmanjkujeta denarja, ker NAŠI MOŽJE domov ne prinašajo več zadosti denarja, ker sklepajo vedno slabše pogodbe, ker raje gledajo skozi okno ali zaspijo, kot pa ... zato moj sin ne zna pravilno govoriti, govori samo ... zmedene reči ... niti besede ne razumem, niti

MOŠKI: Potem moraš pač natančno poslušati.

ŽENSKA: Pa saj ni nič za slišati. Večinoma ne reče čisto nič.

MOŠKI: Kaj pa pravi inštruktor za koordinacijo?

ŽENSKA: Moramo počakati.

MOŠKI: Aha.

ŽENSKA: Človek se tu oglasi petkrat na teden, pokasira ogromno denarja na mesec in reče:

»Moramo počakati.« To je vse, kar reče,

AMPAK JAZ NOČEM ČAKAT ZADOSTI SEM ČAKALA, kaj je narobe z najinim fantom? Kaj je z njim narobe? Ne pogruntam, fant tudi nič ne piše, nič, nobenega dnevnika, nič, niti kakšnih opomb v šolske zvezke, njegovi maili, vse je čisto povprečno, njegova zgodovina ogledov na internetu, katere strani odpira, s kom chata, pri kom naroča stvari ali katere filme si sposoja, inštruktor pravi, da je vse čisto normalno, to ni mogoče, to ni, fant pač ni normalen, to čutim, ne obnaša se prav, nekaj pač, nekaj ni v redu, nekaj z njim ni okej.

Moški je znova zaspal.

Ženska opazuje moža, kako spi, gleda okrog, hodi po prostoru, potem se možu čisto približa, gleda, kako spi.

Zdi se jim, da si mogoče »bolan«, moral bi si odpočiti, malo bi se moral umaknit, da bi razmislil, o sebi, življenju, vsem ... kako bi rad, to so rekli, kako »bi rad preživel ostanek časa«, ker tako, očitno, ne gre več.

Premor.

Kaj DELAŠ? Kaj? Veš, kako dolgo smo rabili, da smo prišli sem? Da smo dobili to hišo, tvoje delo, zemljišče v tem naselju, kamor hoče vsak in kjer ni tako rekoč nobenih prostih mest, končno šola za fanta, končno celo noč prespimo, mir, drevje, aleje, kratke poti, ne pa da se zjutraj cele ure cijaziš skozi mesto, zamudiš tramvaj, če sploh vozi, z avtom kje za cele ure obtičiš, nikoli ne prideš tja, kamor si hotel, zmeraj v časovni stiski, zmeraj frustriran, tu je tako mirno, tu imamo svoje letališče, zjutraj pridejo po nas, pripeljejo nas tja, kamor moramo prit, tu so ljudje, ki jih zanimajo iste stvari kot nas, ljudje, ki pazijo na nas, ki so veseli, da živijo tu z nami, ki organizirajo za nas vrtno zabavo, ki igrajo z nami badminton. Ko imamo kakšno obletnico poroke, praznuje cela skupnost, otroci grejo zjutraj v šolo in tja tudi pridejo, zvečer tečejo domov in tja tudi pridejo – kje je sicer še tako? In kadar moramo dolgo delati ali se kam odpeljemo za vikend, so tu kraji, kjer lahko otroke oddamo in tam potem tudi ostanejo, dokler spet ne pridemo po njih. Ni napadov, ni zmedenih starih ljudi, ki kar naprej sprašujejo za pot, ker so zgubili orientacijo, pobegnili iz doma ali celo nimajo več domovanja, ki se mečejo pred vozeče avte, tu se nobeden ne vrže iz obupa skozi okno, tu nobeden ne kriči na svojo ženo, ne tepe svojih otrok, jih ne priveže za božič na radiator in jih tam pusti same, dokler ne umrejo od lakote, jezera, sončni zahod tu, tišina

MOŠKI: Kakšna tišina? Saj si sama rekla, da si

ŽENSKA: Kupi prijavo in gore kompetentnih ljudi, še nikoli ni bilo na svetu toliko kompetentnih ljudi kot danes in vsi hočejo sem.

MOŠKI: Tu poznamo komaj koga. Zjutraj vstanemo, ko je še tema, in gremo na delo. Ko se vrnemo, sonca že zdavnaj ni več. Imamo

vrt, park, jezerce tu zraven, ja, lepo je tu, lepo mirno, RAZEN STRELOV PONOČI ... Tu nimamo nobenih prijateljev. Jasno, hodimo na vsa ta srečanja in zabave z žarom in garažne razprodaje in polo večere in vrtno in poročne zabave in ne vem kakšne vse sestanke in seminarje za izpopolnjevanje in gledališke predstave in lepotna tekmovanja in velnes prireditve in kaj vem kakšna posvetovanja o vzgoji in coaching seminarje, izvajamo jogo, da se uravnovesimo, ali pilates, imamo celo literarni krožek, kjer skupaj z drugimi pišemo kratke zgodbe,

Se smeje.

ampak ... tu ne poznamo nobenega, z ljudmi komaj govorimo, ne zares, vsi čvekamo iste neumnosti in nobeden se ne zbliža, nobenega to sploh ne zanima, nobeden se za nič ne zanima, tudi če vsi pri tem pojejo in se smejiijo in pripovedujejo vice in KAJ VEM KAKŠNE zabavne anekdote iz šovov, nobeden se ne zanima resno za te butaste tečaje slikanja in literarne krožke in bogoslužje ... ali pa kot bonus dobimo vikend surfanja, ampak potem ne gremo tja, ker moramo delat ali imamo opravke za skupnost ali moramo na vsa ta srečanja tu, na te seje na magistratu, kjer se itak ne govori nič pomembnega, ali ker smo čisto preveč znervirani, da bi šli čez vse te varnostne kontrole, ali ker sploh ne znamo surfat, ker nas to sploh ne veseli, po celem oceanu že surfajo neki prekleti člani tima, ki hočejo vsi odsurfat svoje bonus točke, da ne bi vzbujali pozornosti, ali pa z nekimi letečimi čolni smučajo na vodi

ŽENSKA: Meša se ti.

Pije.

MOŠKI: In vsako soboto gremo na šove in gledamo neke ljudi, ki jih v avtobusih pritovorijo sem s periferije, kako nadirajo drug drugega, za vikend si jih ogledujemo in se smejimo do onemoglosti, čeprav se jih bojimo, bojimo se, upamo, da ja ne bojo ostali tu, da se ne bo kakšen skril pod avtobus in se pred odhodom ponoči ugnezdil kje pri nas in nas vse napadel, nobenemu od najinih starih

prijateljev ni uspelo prit sem v to skupnost, vsi še sedijo zunaj pred vrati naselja in ne morejo noter ali nočejo noter, se nikoli ne spomniš na njih? Nikoli? Ali pa cele ure stojimo na trgu in mahamo nekim paradam plišastih živali, kako pa je ime našim sosedom? Kako jim je ime? Povej, povej, KAKO JIM JE IME. Tu v naši PRAZNIČNI SKUPNOSTI, kaj pravzaprav praznujemo tu, to mi ni več čisto jasno.

ŽENSKA: Zjutraj že ob pol petih vsi stojijo v vrsti in tresejo vrata naselja, noter hočejo, vsi hočejo noter, in ti ljudje niso niti boljši niti slabši od tebe, ampak oni imajo pravi ODNOS, razumeš, smejijo se. In tudi pojejo. Veselijo se sebe, življenja, svoje okolice, RADI IMAJO svojo družino IN svoje delo, zjutraj grejo dobro razpoloženi iz hiše in se zvečer dobro razpoloženi vrnejo, potem se skupaj s prijatelji ukvarjajo s športom in ponoči dobro razpoloženi spijo s svojimi ženami. Moški, ki radi fukajo, razumeš, oni čakajo tam zunaj in hočejo tvojo službo in, roko na srce, nič nimam proti, če tukaj

MOŠKI: Bodi tiho! Fant naju lahko sliši.

ŽENSKA: Kar naj vse

MOŠKI: Potem bo spet govoril v šoli, kakšno prostaško in neumno mammo ima.

ŽENSKA: Tiho,

Kratek premor.

mogoče naju posluša.

Kratek premor.

MOŠKI: Na zadnjem roditelskem sestanku so naju vsi tako čudno gledali, kot da bi točno vedeli, kaj se zvečer pogovarjava.

ŽENSKA: Fant je tako čuden, plaši me.

MOŠKI: Tiho, je bil to? Ne, mislim ... a je sploh doma?

ŽENSKA: Ne vem.

Premor.

Govori tišje. To tukaj ni zapor, in zato, to pravijo, bi bilo najbrž boljše, bi bilo, pogodbo za nekaj časa prekiniti.

MOŠKI: To so rekli?

ŽENSKA: Ja, »pogodbo za nekaj časa prekiniti«.

Upam, da veš, kaj to pomeni ... nobenega ne odpustijo,

Kratek premor.

samo zelo veliko časa dobiš, da se prekalificiraš.

Se smeje.

Zelo veliko časa, da se pripraviš na novo kariero kot karkoli že. Mogoče lahko od naslednjega petka stražiš vrata naselja ali z električnih ograj strgaš trupla vseh teh zmedencev, ki poskušajo prit sem.

Gre si po pijačo, odpre steklenico vina, pije.

MOŠKI: Jaz

ŽENSKA: Kaj je narobe s tabo, tako me je strah, ne ... ne poznam te več, kaj delaš, a veš, kaj počneš?

MOŠKI: Prosim, gre samo za to, da

ŽENSKA: Igraš se z našim življenjem, z našo prihodnostjo

Premor.

Če pogodbo za nekaj časa prekinejo, moramo iz hiše, zapustiti moramo naselje, jezero, vrt, prejšnji teden je moral nekdo oditi, v roku 72 ur je tam že sedel nov človek, in o tem sploh nobeden ne govori, razumeš, ljudje grejo, kar grejo, morali bomo zapustiti skupnost, firmo, it v drugo mesto, spet zaposlitveni razgovori, preizkusi sposobnosti, cele dneve, vprašalniki, a se ujamemo z drugimi stanovalci, od kod smo, kakšna je naša predzgodovina, a smo timski ljudje, kako ravnamo v stresnih situacijah, potem bojo spraševali fanta in delali z njim neke vedenjske poskuse, predvsem pa ... VEŠ KOLIKO SVA STARA? Sredi štiridesetih naju ne bo vzel nobeden več, kot kaj pa naj bi naju?

Se smeje.

Ta prekleti kontejner,

Misli svoje telo.

nobeden več ga noče.

Se smeje.

Lahko postaneš smetar ali pa drgneš grafite s sten ali stražiš kolodvor ali kaj vem ... se uležeš v sneg in upaš, da te bo kdo odvrغل pred kliniko, vse bomo zgubili.

MOŠKI *premor, malo razmišlja, potem pa:* Kaj? Kaj bomo zgubili? Kaj?

ŽENSKA: VSE.

MOŠKI: Kaj?

Kratek premor.

Kaj »vse«? Kaj točno je to »vse«?

Kratek premor.

ŽENSKA: Maili, ki jih pošilja, so čisto normalni, ampak vseeno cele noči sedi za računalnikom, naslednje jutro pa nadzorne kamere odpovejo, pošiljajo posnetke nekih ljudi, ki tu, ampak to, ne, kažejo neke čudne reči z druge strani ... kako pride fant do teh posnetkov?

Kratek premor.

Mrtvi pes še vedno leži v snegu.

MOŠKI: Kaj?

ŽENSKA: Pa so nam obljubili, da tu ne bo več snežilo.

MOŠKI: Si jim rekla?

ŽENSKA: Ta mrtva mačka še vedno visi na drevesu. Fant leži tam v svoji sobi s slušalkami na ušesih, čisto pri miru, oči ima zaprte, in danes ponoči, ko bova hotela spat, bo spet strašil tu po hiši.

MOŠKI: Si jim rekla, naj pridejo po psa?

ŽENSKA: In kako hodi ... kaj ima oblečeno ... in vedno sam, vedno sam, ampak inštruktor pravi, da je vse v redu. Ga ne bi vpisala na neki trening?

MOŠKI: Kakšen trening?

ŽENSKA: Ne vem, mora bit kaj, neki trening, ki mu bo dvignil samozavest in s katerim se bo znebil stresa ali ... veš, včasih sanjam o belih površinah. Beli ljudje, ki se čisto počasi premikajo po belih površinah in se pogovarjajo v čisto enostavnih stavkih in govorijo stvari, kot so:

- Ljubim te

- Vem

- Vse na tebi mi je všeč

- Meni pa vse na tebi

- Zame je najlepši trenutek, ko se zbudim

ob tebi in vem, da si tu, tukaj, zmeraj

- Z mano je točno tako

- Ljubim te

- Tudi jaz te ljubim

In počasi se ti ljudje premikajo čez te bele površine in sneži in pri srcu jim je zmeraj toplejše, čim hladnejše postaja zunaj, in trdno se držijo za roke

MOŠKI: In naenkrat se led udre in vsi zdrsnejo tri tisoč metrov v globino in se utopijo ... cela leta se slišijo njihovi kriki, medtem ko jim sonce počasi razjeda možgane.

ŽENSKA: Tako kot ti.

MOŠKI: Ja, tako kot jaz.

Kratek premor.

Kako pa je bilo v Centru skupnosti, pri amaterski igralski skupini?

ŽENSKA: Režiser mi je črtal en stavek.

MOŠKI: Aha.

ŽENSKA: »S tem nas pa ne boste razveselili.«

MOŠKI: To si mu rekla?

ŽENSKA: Ne, možu, to sem rekla svojemu možu.

MOŠKI: Aha.

ŽENSKA: Ja, zdaj ne več.

MOŠKI: Kaj?

ŽENSKA: Vsi drugi so smeli svoje stavke obdržat.

MOŠKI: Mogoče so bili za to umetniški razlogi.

ŽENSKA: Ne, bilo je čisto sovraštvo, sovraži me, tako kot vsi v tej skupini.

MOŠKI: Ne verjamem.

ŽENSKA: Vsi drugi so smeli svoje stavke obdržat, samo jaz ne.

MOŠKI: Mogoče je hotel

ŽENSKA: »S tem nas pa ne boste razveselili.«

MOŠKI: Pač samo

ŽENSKA: Cele tedne sem vadila ta stavek.

MOŠKI: Ritmično

ŽENSKA: Potem pa naenkrat, brez najave

MOŠKI: Da mogoče ritmično

ŽENSKA: Stavka ni več.

MOŠKI: En stavek gor ali dol

ŽENSKA: Ta stavek je bil esencionalen za moj lik.

MOŠKI: Aha, bili so liki?

ŽENSKA: Rabila sem ta stavek.

MOŠKI: Kaj zgodovinskega?

ŽENSKA: Ta en stavek je bil zame vse, brez tega enega stavka sem bila ... postala sem nevidna, ni me bilo več S TEM NAS PA NE BOSTE RAZVESELILI hotela sem ta stavek, brez tega enega stavka sem

MOŠKI: In kaj si rekla?

ŽENSKA: S tem nas pa ne boste razveselili.

MOŠKI: Ne, mislim

ŽENSKA: Ja, kaj pravzaprav misliš? Sploh ne poslušaj. S tem nas pa ne boste razveselili.

MOŠKI: Njemu, režiserju?

ŽENSKA: Ah, z njim sploh ne govorim, saj se samo smeji, če mu kaj rečeš, dobro razpoloženje hoče, to je vse.

MOŠKI: Ja, ampak

ŽENSKA: Nič, rekla nisem nič več, rekla sem: Če tega enega stavka ne smem povedat, potem od zdaj naprej tudi vseh drugih stavkov ne bom več povedala, NIČ VEČ NE BOM REKLA, to sem mu rekla, naj me pokliče, če si premisli, moj lik rabi ta stavek, rabi ta en stavek, vseh drugih ne rabi, ampak tega, tega pa rabi, razumeš, tega rabi, sicer ne pride več do zraka, sicer se bo zadušil, sicer mu bo zmrznil požiralnik in bo vse, kar je v zadnjih letih požrl, v gosti, sluzasti, zledeneli masi spet skozljal in zmešal na njegovem izčrpano praznem, od nenadarjenosti in nevednosti in spako iznakaženem obrazu kot vedro barve, ki ga zliješ na prazno površino in tako dolgo mešaš, dokler ne nastane UMETNIŠKO DELO, RABIM TA STAVEK, če tega stavka ne dobim, potem naj tudi noben drug človek ne govori več, potem ne rabimo nobenih besed več, potem je človeštvu DOKONČNO odklenalo, potem ne bo več nobenih ljudi, vsaj ne takih, ki lahko brez protez in brez zelo velike količine zelo močnih protibolečinskih sredstev naredijo korak za korakom, POTEM SE BOJO VSI ZGRUDILI, če bo sploh še kaj, za kar se bo splačalo zapustiti hišo, potem bo vsega konec, VSEGA, če zgubim ta stavek, bo svet zgubil svetlobo in BOG BO VZEL NAZAJ TO KAR JE TRATIL ZA NEVREDNEŽE.

MOŠKI: Za kaj pa gre v tem komadu?

ŽENSKA: Za resnico.

MOŠKI: In za kaj še?

ŽENSKA: Gre za resnico – mojemu liku je šlo zmeraj in izključno za resnico, čeprav vsi okrog mene trdijo nasprotno, ampak motijo se, drugi se motijo, jaz imam prav, oni se motijo, to je komad o ženski, ki ima prav, in o vseh drugih ljudeh, ki nimajo prav, PRAV RAZUMEŠ PRAV JAZ IMAM PRAV, za to gre v tem komadu.

Kratek premor.

Potem je menda na meni, da se odločim, kateri stavek rabim in katerega ne.

MOŠKI: Boš še šla tja?

ŽENSKA: Drugi so smeli obdržat vse svoje stavke, nekateri so celo dobili še nekaj dodatnih, samo jaz ne, jaz sem edina dobila en stavek manj, samo meni so jezik javno pred vsemi izrezali in me izpostavili posmehu, samo mene so golo golcatu priklenili na vrata zapora in me privedli na dolgem povodcu in vsi so se na smrt zabavali NA SMRT RAZUMEŠ NA SMRT, čeprav je bil moj stavek edini, ki ga je v komadu treba slišat, vse druge lahko uničimo, TEGA pa NE

Nenadoma nepričakovano nevarno in agresivno. TEGA NE A RAZUMEŠ TEGA NE TA JE MOJ tako kot moj otrok, tudi ta je moj in ničemur in nikomur ne bom pustila, da mi ga vzame! SI ME RAZUMEL TI ... ZGUBA

MOŠKI: Kaj?

ŽENSKA: Ne bom pustila, da mi vzamejo sina, in tudi odselila se ne bom, ne bom ga oddala, moj je, varoval me bo, ko bojo vsi tisti prišli sem, ko bojo prebili obzidje, priplaval sem, vse zažgali, nas postavili v vrsto in buljili v nas ... cele ure ... buljili in buljili ... njihov zdelani, nerodni, svinjski pogled bo počival na nas cele dneve, cele ure, mi bomo pač samo stali, vsi v eni vrsti, nagi, oni pa bojo buljili v nas, cele dneve, dokler ne bomo padli, nemočni in brez volje, oni pa nas bojo kar pustili ležat, plezali bojo čez nas, medtem ko se bojo namestili v naših hišah, gledali kamin, plamene in v milem poletnem večeru prisluhnili tihemu šumenju morja, ker takrat bojo samo še mili poletni večeri, popolnoma tihi in čisti, kot pesem iz zdavnaj minulih dni, nežna in svetla, in neke v ognju, ki se bo dvigal, se bo zatopljen v misli igral otrok ... za to amatersko gledališko skupino iz Centra skupnosti mi je vseeno. Ali povem ta stavek ali ne, mi je vseeno ... ampak tisti bojo prišli in njihovi pogledi nas bojo preplavili in utonili bomo v krvavi mlaki vprašanj, ki jih bojo imeli za nas, ko nas bojo postavili v vrsto in

bomo morali polagat račun za vse to, kar smo naredili ... do onemoglosti nas bojo fukali s svojimi velikimi svinjskimi telesi, dokler ne bomo imeli nič več za povedat, NIČ, tako tiho bo postalo tu, tako tiho, in vse, vse, ves testosteron, ki se je nabral tam čez, nas bo vse odplaknil, ne bo nas več, kar ne bo nas več.

MOŠKI: Bolna si.

ŽENSKA: Resnico vidim.

MOŠKI: V glavi si čisto bolna.

ŽENSKA: Bila sem na drugi strani.

MOŠKI: Kdaj?

ŽENSKA: Včeraj ponoči. Zadevo sem si pogledala.

MOŠKI: Aha.

ŽENSKA: Bila sem tam, prvič po več letih, šla sem po najini stari ulici, kjer sva hodila v šolo, ko so tam še bile šole in ulice, hodila sem okrog, ponoči, vse sem si pogledala, POTRUDI SE DELAJ, vsega tega tu nočem zgubit.

MOŠKI: Tam sva bila srečna.

ŽENSKA: To je bilo pred dvajsetimi leti, DELAJ POTRUDI SE, če prekinejo pogodbo, potem ... ta hiša je ja od firme ... samo naročijo tovarnjak, to traja petnajst minut, nič več, imajo posebne enote, največ dvajset minut, in potem bo vsaka sled zabrisana, potem naju ne bo več tu in fanta ne bova videla nikoli več.

MOŠKI: Kako si pa prišla skozi vrata naselja, ponoči?

ŽENSKA: Nočem več nazaj tja, hočem ostat v tem okolju, tukaj NI tako, da pride policija in te ustrelji ... kje je sicer tako? Kje je še tako, da imaš občutek, da je policija tu res še za tvojo varnost, ne bojo te posilili med nakupovanjem, kje je sicer še tako? Niti snemalne ekipe ne grejo več tja, snemanje je prepovedano, ni fotografov, nič ni dovoljeno in nimaš več možnosti prit od tam, ni važno, koliko formularjev izpolniš, tudi če jih izpolniš pravilno, ne prideš ven, ker ni več prostih mest v središču, če bova morala zdaj ven, če bova enkrat morala ven od tu, potem ... potem se ne bova nikoli več vrnila, ti povem, nikoli več, potem bova zunaj, za vedno, in ostala bova tam ... z vsemi tistimi zmedenci, norci, z vsem tistim drekom, zblojenci.

Kratek premor.

Včasih ponoči slišiš krike, sirene, vidiš požare
na drugi strani, jeseni, ko odpade listje,
novembra, takrat skozi golo drevje vidiš mesto
za električno ograjo, kako počasi razpada.
Ljudje tam, zmedeni, grdi, polni besa in
nerazumevanja, blodijo med vsemi tistimi
reklamnimi panoji, bolnice so zaprte, šole

MOŠKI: Ljubim te

ŽENSKA: Sploh ne gre za to.

MOŠKI: Ne morem več

ŽENSKA: To ni važno. Nobeden ne more več.

Zberi se, to naredijo vsi.

MOŠKI: Občutek imam

ŽENSKA: »Občutek«, »občutek«, sploh ne gre za
to. Ljudje, kot sva midva, moramo bit veseli,
da nam je uspelo prit do sem, tu pravzaprav
nimamo kaj iskat, ne spadamo sem, to vidijo,
to vidijo ... vidijo, da te nič več ne veseli, in
to se jim zdi nevhvaležno, toliko so ti dali, dali
so ti službo, te počasi usposobili, ti pa se jim
zahvališ s to indiferentnostjo, s to mlahavostjo,
za vse ti je vseeno.

MOŠKI: Pridi malo sem.

ŽENSKA: Ne.

MOŠKI: Pridi malo k meni.

ŽENSKA: Ne.

Šumenje valov.

Po tej poti bova šla do konca, skupaj, ti in jaz.

MOŠKI: Kam točno bova pa šla?

ŽENSKA: Do konca, dokler ne omagava, dokler ne
ostaneva brez moči.

Premor.

Si me razumel?

MOŠKI: Ampak jaz nimam

ŽENSKA: Si me razumel?!

MOŠKI: Ja.

Vstopi fant.

ŽENSKA: Živjo.

*Fant ne reče nič, zaničljivo pogleda starše
in gre skozi prostor v svojo sobo. Moški in
ženska ne rečeta nič, tam sedita in čakata,
negibno.*

FANT *znova pride*: Tega ne smeš

ŽENSKA: Dober večer, kako si?

FANT: Tisočkrat. TISOČKRAT MATER

ŽENSKA: Bi kaj jedel?

FANT: Kolikokrat še? KOLIKOKRAT ŠE?

Znova odide.

Premor.

Fant znova pride.

NE PREKLETO NE JAZ TI MATER

*Znova gre, nato znova pride, hoče iz hiše,
pogleda k mami.*

Svarim te

Gre naprej.

ŽENSKA: Stop.

FANT: Kaj hočeš?

ŽENSKA: Hotela sem

FANT: No, kaj? Kaj hočeš?

ŽENSKA: Usedi se

FANT: Ne

ŽENSKA *zelo tiho*: Usedi se

FANT: Ne

ŽENSKA: Usedi se, prosim

FANT: Ne, jaz

ŽENSKA: Usedi se, na kratko

FANT: Če boš spet, potem

ŽENSKA: Usedi se no, prosim, na kratko, ja

FANT *sede, boljči v žensko in moškega, premor*:
Sedim.

ŽENSKA: Hotela

FANT: Lahko zdaj grem?

ŽENSKA: Takoj. Hotela sem te

Obmolkne.

*Premor, fant še naprej boljči vanjo, gleda jo
globoko v oči.*

FANT: Vse v redu?

ŽENSKA: Kaj?

FANT: Pri tebi?

ŽENSKA: Hotela

FANT: »Mama«

Premor.

ŽENSKA: Hotela sem te

FANT: Ja?

ŽENSKA: Poslušaj, hotela

FANT: Kaj?

ŽENSKA: Hotela sem te

FANT: Ja?

ŽENSKA: Nekaj

FANT: Ja kaj?

ŽENSKA: Vprašat

FANT: Pa kaj je

Kratek premor.
narobe s tabo? »Mama«

ŽENSKA: Takoj.

Premor.

A ponoči premikaš pohištvo?

FANT: Kaj?

ŽENSKA: A ti

Kratek premor.

Pohištvo. Vsako jutro stoji

Kratek premor.

drugače

Kratek premor.

tu, mislim, tukaj. V prostoru. Pohištvo vsako
jutro stoji drugače tu v prostoru in slišim
praskanje, neki praskajoč zvok, ponoči, in ti
nikoli ne spiš.

FANT: Lahko zdaj grem?

ŽENSKA: Hodiš po hiši. Počasi. Ali pa se plaziš.

Ponoči se po vseh štirih plaziš po hiši in
premikaš pohištvo. Nekaj ga tudi manjka in
barva ... barva je spraskana s sten.

FANT: Lahko zdaj grem?

ŽENSKA: Kam pa hočeš?

FANT: STRAN!!!

MOŠKI *se je prebudil*: Kako je bilo na treningu?

FANT: Lahko zdaj grem, prosim?

ŽENSKA: Ne.

MOŠKI: Povej no. Kako je bilo na treningu?

FANT: Mojbog, to je samo trening, nič več, tečemo
za žogo in poskušamo dat gole, kaj pa naj bi
bilo, prekleto, a lahko zdaj grem?

ŽENSKA: Ne, najprej hočem ... Ponoči ... kje si
takrat?

FANT: Utrujen sem.

MOŠKI: Utrujen je.

ŽENSKA: Seveda je utrujen, saj nikoli ne spi.

FANT: Mi lahko posodiš denar, rabim

MOŠKI: Koliko?

FANT: Dva tisoč.

MOŠKI: Dva tisoč?

FANT: Ja ... prosim

ŽENSKA: Dva TISOČ?

FANT: Ja, samo zato, ker ... daj mi pač.

ŽENSKA: Kje si?

FANT: Tu.

ŽENSKA: Ponoči, kje si takrat?

FANT: Tu. V svoji postelji.

MOŠKI: Veš karkoli o pogrešanih fantih?

FANT: Pusti me pri miru.

ŽENSKA: Jih poznaš?

FANT: Nobeden ne ve nič o pogrešanih fantih.

ŽENSKA: Ampak poznaš jih?

FANT: A lahko zdaj grem?

ŽENSKA: Včasih se srečaš z njimi?

FANT: Kaj?

MOŠKI: A se

FANT: A LAHKO ZDAJ GREM?

ŽENSKA: Kam pa hočeš?

FANT: Ven.

ŽENSKA: Ja, ampak kam

FANT: VEN HOČEM VEN

ŽENSKA: JA AMPAK KAM?

FANT *znova mirno*: Ven pač, mojbog, ven.

ENOSTAVNO VEN.

ŽENSKA: Spiš manj kot štiri ure na dan.

FANT: Hočem stran od tu.

Vstane, gre k vratom.

MOŠKI: Ja, pejt, pejt, kar pejt, pejt ven.

ŽENSKA: Ne, tu boš ostal. Usedi se tja.

Kratek premor.

Poznaš fante, ki so jih našli na ograji?

Jih poznaš?

Fant gleda v tla, ne odgovori.

Si jih poznal?

FANT: Kako naj vem?

MOŠKI: Si jih poznal?

FANT: Kaj misli tale?

ŽENSKA: Si poznal fante, ki so jih našli na ograji?

FANT: Kako naj vem? Niso imeli več obrazov,
nimam pojma, če sem jih kdaj poznal ali ne.

MOŠKI: Ampak istočasno je zginilo nekaj fantov,
si jih? Mislim, a veš

FANT: Čisto nič ne vem.

ŽENSKA: Zakaj ne spiš? Kaj delaš celo noč?

*Fant se usede, v njegovem jopiču vidimo DVD,
ki ga prej nismo videli.*

Kakšen film imaš tu?

FANT: Ne vem. Film pač.

ŽENSKA: A tako.

MOŠKI: Kaj je gor, sprašuje mama.

FANT: Ne vem. Ne poznam ga še.

ŽENSKA: Od kod ga pa imaš?

FANT: Ne vem, nekdo mi ga je dal.

ŽENSKA: Nekdo ti ga je dal, prav.

Kratek premor.

Kdo?

FANT: Kaj?

MOŠKI: Kdo ti je dal film?

FANT: Tip iz mojega razreda.

ŽENSKA: Kako je ime temu tipu, ga pozna?

FANT: Ne.

MOŠKI: Ime.

FANT: Thomas.

ŽENSKA: Aha, Thomas, in kaj ta Thomas dela?

FANT: Hodi v moj razred.

MOŠKI: Ja, pa sicer, kaj dela, ko ni v šoli. Kaj dela?

FANT: Domače naloge ali pa sedi za računalnikom.

Ob besedi »računalnik« se moški in ženska vznemirjeno spogledata.

MOŠKI: O čem pa govori ta film? Za kaj gre v njem? A obravnava kakšno temo?

ŽENSKA: Saj samo sprašujeva.

FANT: Ampak ne vem odgovora. Lahko zdaj grem?

ŽENSKA: Ne, zdaj govorimo, zdaj se pogovarjamo.

Mojbog, pa kaj je v tem tako težkega, menda lahko govorimo, kar tako, družina smo.

FANT: Ampak jaz tega moškega ne poznam.

ŽENSKA: Nehaj s temi bedarijami, to je tvoj oče, torej

FANT: Ja in? Vseeno ga ne poznam.

MOŠKI: Dajmo se pač malo pogovorit.

Premor, nihče ne reče nič.

Kako pa je bilo v šoli?

FANT: Danes je nedelja.

MOŠKI: Aha.

Premor.

ŽENSKA: Kaj pa ... Paul? Ga kdaj pa kdaj še vidiš?

Premor.

FANT: Misliš mene?

ŽENSKA: Ja, tebe mislim, koga pa drugega?

FANT: Tvojega moža.

ŽENSKA: Ne, tebe mislim.

FANT: Kdo je Paul?

ŽENSKA: Ja Paul.

FANT: Nobenega Paula ne poznam.

MOŠKI: Tvoj prijatelj Paul iz astronomskega kluba.

FANT: Kakšen astronomski klub?

ŽENSKA: Mojbog, astronomski klub. Ki si ga ustanovil pred pol leta.

FANT: Si prepričana, da me nisi s kom zamenjala?

ŽENSKA: Ne, TEBE mislim.

FANT: S kakšnim drugim fantom, ki je živel tu

ŽENSKA: Ne.

FANT: Ali iz nekega drugega zakona z nekim drugim moškim, bi bilo mogoče?

ŽENSKA: Ustanovil si astronomski klub in v njem je bil fant, ki mu je ime Paul.

Premor.

FANT: Paul?

ŽENSKA: Ja, Paul.

FANT: Aja. Misliš Paul.

ŽENSKA: Ja, tako je, Paul.

FANT: Zginil je.

ŽENSKA: Kako zginil?

FANT: Ni ga. Naenkrat ga ni bilo več.

ŽENSKA: In kako točno je to, ker ... poslušaj, samo vprašam, ker

Moški je zaspal.

FANT: A lahko on gre?

ŽENSKA: Kaj?

FANT: Nočem ga tu.

ŽENSKA: Danes ponoči spet nisi spal.

FANT: Sem

ŽENSKA: Ne

FANT: Sem

ŽENSKA: Nisi bil v svoji sobi.

FANT: Ne hodi ponoči v mojo

ŽENSKA: Kje si bil?

FANT: Pusti me pri miru.

Moški se prebudi.

MOŠKI: Pusti ga pri miru. Pusti ga pač pri miru.

ŽENSKA: Kaj je to na DVD-ju?

FANT: Film

Moški je znova zaspal.

Zakaj ga ne pošleš proč, saj ga ne rabiva.

ŽENSKA: A ponoči spuščáš ljudi sem noter?

FANT: On samo spi. Nič ne dela, samo poležava tu,

KDO SPLOH JE TO?

ŽENSKA: Zdaj mi pa odgovori: a ponoči spuščáš ljudi noter?

MOŠKI: Pusti fanta, no

FANT: Ne mešaj se v to.

MOŠKI: Hočem ti samo

FANT: Ampak nočem, da mi
ŽENSKA: TIŠINA! Tu so ljudje, ki ne spadajo sem.

FANT: Pejt.

MOŠKI: Kaj?

FANT: Pejt proč, prosim, pejt že.

ŽENSKA: Kaj veš o tem?

FANT *vstane*: NAJ GRE PROČ.

MOŠKI: Vsi ste bolni.

ŽENSKA: Kamere ne delujejo več, nekdo jih
je shekal, vsi posnetki so zginili, nadzorne
kamere ne oddajajo več, oddajajo neke
traparije, stvari, ki se ne dogajajo.

MOŠKI: Tvoja mama cel dan analizira te nadzorne
videe in ne ve več, a je vse skupaj sanjala ali
pa

ŽENSKA: TIŠINA! Kamere kažejo nekaj, kar se ne
dogaja. In to me plaši! Oddajajo čudne, zelo
zelo čudne, imaš ti kaj s tem?

FANT: A lahko grem, moram še

ŽENSKA: NE! Kje je ta Paul? Bil je še tu, zmeraj
te je obiskoval, kje je zdaj? BIL JE NA ENEM
OD TEH POSNETKOV, zakaj ga kamere ponoči
kažejo, če je pa zginil? Kje je? Kaj delaš
ponoči?

FANT: Bolna sta, oba.

MOŠKI: Ti

FANT: Kaj?

MOŠKI: Ti si bolan, to pravijo vsi!

FANT: Kdo to pravi?

MOŠKI: Vsi.

FANT: Kdo so vsi, kdo?

MOŠKI: Vsi.

FANT: Ja kdo, kdo to pravi?

MOŠKI: VSI.

ŽENSKA: Kaj delaš ponoči na svojem računalniku,
kaj?

FANT: Vsi govorijo o vaju.

ŽENSKA: Posnetki nadzorne kamere kažejo ...
ljudi, ki niso nikjer zabeleženi, in nobeden ne
ve, če ti ljudje sploh obstajajo ali pa

MOŠKI: Vsi govorijo o TEBI. Moj sin je ... čuden,
zaprt, nobeden mu ne pride blizu. Nekaj
namerava.

FANT: Naj me pusti pri miru. Reci mu, naj spi naprej
IN ME KONČNO PUSTI PRI MIRU. Če boš še
kdaj prišla v mojo sobo, ponoči, in brskala po

mojih stvarih ali pa mi zmešala datoteke,
TE NE BO VEČ, štekaš? To gre zelo hitro.

Premor.

ŽENSKA: Pa kaj se tu DOGAJA? MOJBORG!

Premor, šumenje valov.

FANT: Se grem lahko zdaj igrat, mama?

MOŠKI: »Igrat«, kaj pa se boš igral?

ŽENSKA: Blizu magistrata je ležal otrok, včeraj
ponoči, nekdo ga je vrgel čez ograjo, si bil to ti?

FANT: Tu ni magistrata.

ŽENSKA: AMPAK KAMERE SO KAZALE TAKO.

FANT: Oslarija.

ŽENSKA: Vsi avti so zgoreli, kamere so kazale
tako, ampak naslednje jutro ... so bili spet vsi
tam ... a so bili vse to novi avti, da ne bi kaj
posumili, ali pa niso nikoli zgoreli, ker so bili to
samo posnetki, ki si jih TI ponoči, ko ne spiš,
na svojem računalniku, tu zraven

FANT: Moram it

ŽENSKA: Kam?

FANT: K prijateljem.

MOŠKI: Ti nimaš prijateljev, vsi so zginili.

ŽENSKA *fantu*: Poznaš kodo? Ti je on dal kodo?

Vrata naselja morajo ostati zaprta, tudi če
zdaj tega še ne kapiraš, ampak ta vrata, to
mora ostati zaprta. Vsi ti mladi moški na drugi
strani in ti, ti tu čisto sam, edini, majhen fant
v celem okolišu, tam jih je pa sto, tisoč, deset
tisoč v vsaki stolpnici, nobenih možnosti
nimaš, fant moj, če pridejo, te bojo kar podrli,
sploh te ne bojo videli, in zato imamo kodo,
OGRAJA MORA OSTATI TRDNO ZAPRTO,
SI ME RAZUMEL?!

Zgrabi fanta.

SI RAZUMEL?!

Kratek premor.

FANT: JA!

Ženska ga izpusti, kratek premor.

Se lahko odseliva od tu, mama?

ŽENSKA: Kam bi pa šel?

FANT: Tu ni ničesar.

ŽENSKA: Tu je vse, vse, kar človek rabi za lepo
življenje.

FANT: Če vidim še enega srečnega upokojenca, ki
slika sončni zahod na morju, ga bom prebotal.

ŽENSKA: Svoje letališče imamo.

FANT: Ampak nikamor ne letimo.

ŽENSKA: Kam pa naj bi, saj imamo vse tu.

FANT: Tu poznamo komaj koga.

ŽENSKA: Tu poznamo vsakega, čisto vsakega.

FANT: Ne mislim tega, mislim

ŽENSKA: In vsak pozna nas.

FANT: Ampak vseeno, tu ... ni ničesar, ničesar.

Pogleda moškega, ki leži tam z zaprtimi očmi.

In ta tip tu, »tvoj mož«.

ŽENSKA: Pridi malo sem.

FANT: Si nisi mogla za mojega očeta izbrat koga drugega? Si morala vzet ravno njega? Ni bilo nobenih boljših v ponudbi? Saj je cela množica moških, ki si iščejo družino, zakaj ravno on? On je čisto neuporaben.

ŽENSKA: Pridi malo k meni, prosim

FANT: Kdo je to?

ŽENSKA: Pridi!

Objame ga.

Ne smeš si uničit prihodnosti. Enkrat boš razumel, za kaj je vse to dobro.

Kratek premor.

Vrata naselja ostajajo zaprta, to je edina res pomembna stvar, ki ti jo lahko dam za popotnico, ne pozabi tega, nikoli: vrata naselja morajo ostati trdno zaprta!

Kratek premor.

FANT: Grem lahko na kratko ven, samo na kratko, prosim? Poslušat valove. Kako se lomijo, zvok, barvni odtenki v večernem soncu. Šumenje. Svetloba na drugem koncu vode. Zvok, ko so valovi tik na tem, da padejo, to je tako ... čudovito.

Premor, fant gre ven, premor.

MOŠKI *se prebudi*: Je šel?

ŽENSKA: Nekaj ve.

MOŠKI: Ne bo se vrnil.

ŽENSKA: Mogoče je on ta, ki vrata naselja, ampak kako lahko, saj ne pozna kode, otroci ne poznajo kode, a ne? Si mu jo ti, si?

MOŠKI: Tako so vsi zginili. Nedosegljivo.

ŽENSKA: Tebi je za vse vseeno

MOŠKI: Daj, spi

Zapre oči.

ŽENSKA: Govori z njim.

MOŠKI: Samo posmehuje se mi.

ŽENSKA: Poskusi nekako

MOŠKI: Zaničuje me

ŽENSKA: Vsi me zapuščajo, vsi.

MOŠKI: Daj, spi.

ŽENSKA: Vse plava stran. Pride plima in z njo jih naplavi na obalo, vse drugo pa odnese stran. Nič več ne ostane, nič.

Premor.

To moraš spet najt, v sebi, to, sicer sva sicer morava NE ti moraš, to moč, moraš it tja in moraš, to moraš poiskati v sebi, poišči, vztrajaj, fant te rabi, fant je čisto zmeden, ker si, ti otroci nas vse zapuščajo, vsi so šli, kar naenkrat, grejo ven in ne pridejo nikoli ... moraš, a ne vidiš, kako zbežan je fant, odkar čuti, da tu, da tu nismo več varni, da bomo tu mogoče, ker ti, otrokom ja povejo v šoli, če imajo njihovi starši probleme v službi, če njihova učinkovitost pade, a ne vidiš, kako ZMEDEN je fant, moraš

MOŠKI *z zaprtimi očmi*: Mogoče vse ve, pozna kodo in jih vse spušča noter, samo zato, da vidi, kaj potem naredijo, tako kot drugi fantje njegovih let režejo žuželke in gledajo, kako počasi krkujejo, migotajo in se zvijajo od bolečine, tako bo on, takoj ko bo ugotovil kodo, odprl vrata naselja in jih vse spustil noter, da bo videl, kako nas bo počasi pokopala poplava teh ljudi, kako nam bojo počasi vzeli zrak, kako bomo, ti in jaz in vsi, ki jih pozna, čisto počasi odmigotali v smrt.

Premor.

Ustrelili.

ŽENSKA: Kaj?

MOŠKI: Paula in druge fante so ustrelili, sem slišal, to pravijo, ker so hoteli odpret vrata naselja, ponoči, kar tako, da bi videli, kaj se bo potem zgodilo, in z njim bo točno tako ... ne bo več dolgo zdržal tega tu in potem bo poskušal prebit ograjo in na stečaj odpret vrata naselja.

ŽENSKA: Ti si kriv, fant čuti, da s TABO nekaj ni v redu, in na to reagira, zelo je ... ranljiv.

MOŠKI *še naprej z zaprtimi očmi*: Kaj misliš o naju?

ŽENSKA: O naju?

MOŠKI: Ja. O sebi in meni, o najinem življenju? Ti je všeč?

ŽENSKA: Ja

MOŠKI: Prepričana?

ŽENSKA: Tu imamo vse, kar

MOŠKI: Ne, mislim, ti nič ne manjka?

ŽENSKA: Ne

MOŠKI: Nimaš nobenih

ŽENSKA: Potreb, ne

MOŠKI: Hočeš, da vse tako

ŽENSKA: Tam, kjer sva zdaj v življenju ... za ljudi,
kot sva midva ... pomisli, od kod sva, za naju se
ne more zboljšat, ne more se, lahko se samo
še poslabša, to je vse v tvojih rokah

MOŠKI: Delam

ŽENSKA: To počneš brez veselja

MOŠKI: Jaz

ŽENSKA: Svojega dela ne maraš, greš tja, ampak
se tega ne veseliš, ne ljudi tam, ne svoje mize,
svojega računalnika, tega se ne veseliš, ne
maraš jih, ljudi, ki jih tam vidiš.

MOŠKI: Pa saj so tudi vsak dan drugi.

ŽENSKA: Ni važno, moraš jih imet rad.

MOŠKI: Drugi kar zginejo.

ŽENSKA: In ti jih ne maraš in to ... opazijo ... on
tudi ... opazijo, da je nekaj drugače, ni važno,
če si še naprej dober in se angažiraš, opazijo,
da se je s tabo ... V tebi ... nekaj spremenilo in
tega ... nočejo ... prosim

MOŠKI: Kaj?

ŽENSKA: Prosim

MOŠKI: Ja kaj?

ŽENSKA: Prosim prosim prosim

MOŠKI: Ja kaj?

Sliši se val.

ŽENSKA: Zdaj

MOŠKI: Ne

ŽENSKA: Ja

MOŠKI: Ne

ŽENSKA: Streli, slišiš? Zdaj ga ni več.

MOŠKI: Nič ne slišim

ŽENSKA: Zdaj v tej sekundi in ... zdaj spet
predvajajo te valove ...

MOŠKI: To se samo govori ... res so valovi ...
verjemi mi.

ŽENSKA *premor, val postaja vse glasnejši:*

To moraš spet najt

MOŠKI: Kaj?

ŽENSKA: V sebi, moraš

MOŠKI: Ne bo se vrnil.

ŽENSKA: Moraš, to moraš spet najt.

MOŠKI: Tako so vsi zginili.

ŽENSKA: Sicer bo po naju, ni važno, koliko se
angažiraš, oni to opazijo, to čutijo in jaz ne
morem več lagat zate.

MOŠKI: Ali pa mu bo uspelo, srečal bo fante, ki
so zginili, in bojo skupaj odprli vrata naselja
in gledali, kako bomo počasi zgrmeli v smrt,
tisoče metrov globoko, in noge nam bojo
migotale v zraku, kot da bi se hotele dotaknit
tal, in kričali bomo, kričali, medtem ko nam
bo sonce počasi razjedalo možgane. ČESA ne
moreš?

ŽENSKA: Jutri jim moram povedat, a hočeš
ostat tu ali ne, a hočeš še enkrat poskusit ali
pa lahko mesto prepustijo komu drugemu,
kakšnemu drugemu moškemu, ki hoče iz
svojega življenja naredit več kot ti, to naj bi
jim jutri povedala.

MOŠKI: Kdaj?

ŽENSKA *pogleda na uro:* Čez osemnajst ur.
Kratek premor.

Poišči to, poišči to v sebi, to, tega, poišči,
mlahav, ubil naju boš, to moraš spet najt in ...
najdi in obdrži, trdno drži in ... če pogodbo
prepustijo komu drugemu, sva mrtva, potem
bova živila življenje, ki to ni več.

MOŠKI: In to tukaj, a je to življenje?

ŽENSKA: Ne vem, ja, je, ja, to tukaj, to tukaj je
najboljše, kar lahko dobijo ljudje, kot sva
midva, ljudje najinega porekla, več ne moreva
pričakovat, uspelo nama je, višje ne bova
prišla, ne postavi tega na kocko, prosim, ne
zavrzi tega, spi, ni važno, kako, spi, to noč se
zelo dobro naspi in pejt jutri tja s čisto novo
močjo, spi in najdi to ... to veselje, končno ga
spet najdi, sicer bo po naju.

Počasi tema, konec.

Priloga gledališkega lista Mestnega gledališča ljubljanskega
Letnik LXXII, sezona 2021/2022, številka 5

Gledališki list Mestnega gledališča ljubljanskega
Letnik LXXII, sezona 2021/2022, številka 5
Izdaja Mestno gledališče ljubljansko
© 2021 Mestno gledališče ljubljansko

Za izdajatelja **Barbara Hieng Samobor**
Urednice **Alenka Klabus Vesel, Eva Mahkovic, Petra Pogorevc, Ira Ratej**
To številko je uredila **Petra Pogorevc**
Lektor **Martin Vrtačnik**
Avtor fotografij **Peter Giodani**
Oblikovalka **Mojca Višner**

Tisk **MatFormat**
Naklada **300 izvodov**
Ljubljana, Slovenija, december 2021

Po 13. točki prvega odstavka 42. člena ZDDV-1 davek ni obračunan.

2021»2022

www.mgl.si
info@mgl.si
01 4258 222